T.C.
MALTEPE ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
PSİKOLOJİ İNSAN BİLİMLERİ VE FELSEFE
KLİNİK PSİKOLOJİ ANABİLİM DALI

KADIN SIĞINMA EVİ'NDE YAŞAYAN ŞİDDET GÖRMÜŞ KADINLAR İLE EŞİYLE BİRLİKTE YAŞAYAN ŞİDDET GÖRMÜŞ KADINLAR ARASINDAKİ PSİKOLOJİK DAYANIKLILIK VE BAĞLANMA DURUMLARININ KARŞILAŞTIRILMASI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Duygu GÖKMEN

İstanbul,2009

T.C.
MALTEPE ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
PSİKOLOJİ İNSAN BİLİMLERİ VE FELSEFE
KLİNİK PSİKOLOJİ ANABİLİM DALI

KADIN SIĞINMA EVİ'NDE YAŞAYAN ŞİDDET GÖRMÜŞ KADINLAR İLE EŞİYLE BİRLİKTE YAŞAYAN ŞİDDET GÖRMÜŞ KADINLAR ARASINDAKİ PSİKOLOJİK DAYANIKLILIK VE BAĞLANMA DURUMLARININ KARŞILAŞTIRILMASI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Hazırlayan

Duygu GÖKMEN

Tez Danışmanı

Prof. Dr. H. Nermin ÇELEN

İstanbul,2009

T.C. Maltepe Üniversitesi
Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü'ne,

06.11.2009 tarihinde tezinin savunmasını yapan Duygu GÖKMEN'e ait "Kadın Sığınma Evi'nde Yaşayan Şiddet Görmüş Kadınlar İle Eşiyle Birlikte Yaşayan Şiddet Görmüş Kadınlar Arasındaki Dayanıklılık ve Bağlanma Durumlarının Karşılaştırılması" başlıklı çalışma, Jürimiz Tarafından Sosyal Bilimler Enstitüsü Psikoloji Anabilim Dalı, Klinik Psikoloji Tezli Yüksek Lisans Programında Yüksek Lisans Tezi Olarak Kabul Edilmiştir.

.....

Prof. Dr. Nermin ÇELEN
(Başkan)
(Danışman)

.....

Prof. Dr. Asude BİLGİN
(Üye)

.....

Yrd. Doç. Dr. Figen KARADAYI
(Üye)

Çalışmam boyunca bana her konuda yardımcı olan danışmanım Sn. Prof. Dr. Nermin ÇELEN'e, bana olan sevgilerini, güvenlerini ve desteklerini her zaman hissettiren canım aileme, tez aşamasında beni hiç yalnız bırakmayan sevgili arkadaşlarıma çok teşekkür eder, çalışmanın tüm ilgililere yararlı olmasını dilerim.

Duygu GÖKMEN

ÖZET

Bu araştırmada, kadın sığınma evinde yaşayan şiddet görmüş kadınlar ile eşiyle birlikte yaşayan şiddet görmüş kadınların bağlanma stilleri ve psikolojik dayanıklılık düzeyleri ile bu davranış özelliklerinin karşılaştırılması incelenmiştir. Ayrıca örneklem grubunun demografik özellikleri, yaşadığı şiddetin süresi, şiddete karşı verilen tepkiler, eşin şiddet uygulama nedenleri, birlikteliğinden önce ailesinde şiddete maruz kalışı, evi terk etme zamanları tespit edilip dayanıklılık düzeyleri ve bağlanma stilleri arasında ilişki olup olmadığı incelenmiştir.

Araştırmanın örneklem grubunu, Anadolu Yakasında ikamet eden, eşiyle birlikte yaşayan şiddet görmüş 30, kadın sığınma evinde yaşayan şiddet görmüş 30 kadın oluşturmuştur.

Katılımcıların dayanıklılık ve bağlanma durumlarının belirlenmesi için Kendini Toparlama Gücü Ölçeği ve İlişki Ölçekleri Anketi uygulanmıştır. Katılımcılara bireyi tanıma çizelgesi başta olmak üzere, Kendini Toparlama Gücü Ölçeği ve İlişki Ölçekleri Anketi sırasıyla verilmiştir.

Kadın sığınma evinde yaşayan katılımcıların dayanıklılık toplam puan ortalamaları, eşiyle birlikte yaşayan katılımcıların puan ortalamalarından istatistiksel olarak ileri düzeyde anlamlı yüksek olduğu saptanmıştır. Kadın sığınma evinde yaşayan katılımcıların güvenli bağlanma stili puan ortalamalarının da, eşiyle birlikte yaşayan katılımcıların puan ortalamalarından istatistiksel olarak anlamlı düzeyde yüksek olduğu saptanmıştır. Katılımcıların şiddete karşı verdikleri tepkilerin dayanıklılık düzeyleri ve bağlanma stilleri arasındaki farklar doğrultusunda değişiklik gösterdiği belirlenmiştir. Şiddete karşı verilen tepkilere göre, kadın sığınma evinde yaşayan şiddet görmüş katılımcıların dayanıklılık puanları ve güvenli bağlanma puanlarının diğer katılımcı gruba göre ileri düzeyde anlamlı olduğu saptanmıştır. Eşiyle birlikte yaşayan şiddet görmüş katılımcıların eğitim düzeylerinin oranları, çalışma durumlarının oranları ve kendilerine ait gelir durumlarının oranları, kadın sığınma evinde yaşayan şiddet görmüş katılımcılardan anlamlı şekilde yüksek olduğu görülmüştür. Araştırmamızda, eşin şiddet uygulama nedenlerine bakıldığında ise ekonomik sıkıtının ilk sırada yer aldığı saptanmıştır. Kadınların yaşadıkları şiddet sıklaştığı zaman ve ciddi bedensel hasarlar aldıktan sonra kadın sığınma evlerine başvurdukları belirlenmiştir.

Anahtar Sözcükler: Kadına yönelik şiddet, dayanıklılık, bağlanma

ABSTRACT

This research has been planned to put forward the attachment styles and resilience levels of women who were the subjects of violence that live in shelters and women who were the subjects of violence that live with their spouses, and the comparison among them of these behavior aspects were examined. It was also tried to find out the relationship between the variables (i.e demographic factors, duration of the violence they faced, reactions against violence, reasons for the violence by the spouse, whether she faced violence in her own family before marriage, the time of leaving the house) and attachment styles and also level of resilience

The sample group of the research was formed of 30 women who faced violence and lived with their spouses, and 30 women who faced violence and lived at a women's shelter house.

In order to determine the resilience and attachment situations of the participants, Recovery Scale Survey and Relationship Scales Questionnaire were applied. First of all, the chart of recognizing the individual, then Recovery Strength Scale and Relationship Scale Survey were given to the participants, respectively.

It was detected that total resilience point averages of women who live in shelters were statistically substantially and significantly higher than those who live with their spouses. It was detected that safe attachment style point averages of women who live in shelters were also statistically and significantly higher than those who live with their spouses. It was determined that reactions of participants against violence showed difference according to differences between their resilience levels and attachment styles. In view of the reactions against violence, it was detected that resilience points and safe attachment points of participants who faced violence and who live in shelters substantially and significantly higher than the other participant group. It was seen that the rates of education levels, employment statuses and the incomes of the participants who faced violence and who live with their spouses were significantly higher than those who live in shelters. İt was also found that economic troubles of spouse have the higher frequency among the other causal factors of violence It was determined that the women preferred to live in shelter houses experienced violence more frequently and they had severe bodily damages.

Key phrases: Violence against women, resilience, attachment

İÇİNDEKİLER

TEZ ONAY SAYFASI i
ÖZET iii
ABSTRACT iv
İÇİNDEKİLER v
TABLO LİSTESİ vii
ŞEKİL LİSTESİ vii
BÖLÜM I 1
1.GİRİŞ 1
1.1. Şiddete Maruz Kalan Gruplar 4
1.2. Kadına Yönelik Şiddet 4
1.3.Psikolojik Dayanıklılık 6
1.4.Bağlanma 10
1.4.1. Bağlanma Kuramları 11
1.4.2.Bağlanma Stilleri 13
1.4.3. Yetişkin Bağlanma Stilleri 14
1.5. Konu ile İlgili Yurtiçi ve Yurtdışında Yapılan Araştırmalar 16
1.5.1. Kadına Yönelik Şiddet ile İlgili Yapılan Yurtiçi ve Yurtdışı Araştırmalar 16
1.5.2.Psikolojik Dayanıklılık ile İlgili Yapılan Yurtiçi ve Yurtdışı Araştırmalar 19
1.5.3. Bağlanma ile İlgili Yapılan Yurtiçi ve Yurtdışı Araştırmalar 21
1.6. Araştırmanın Problemi 24
2. Araştırmanın Problemleri 24
3. Araştırmanın Önemi 25
4. Araştırmanın Kapsam ve Sınırlılıkları 25
5. Araştırmanın Varsayımları 25
6. Tanımlar 25
BÖLÜM II 27
ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ 27
2.1. Araştırma Modeli 27
2.2. Evren ve Örneklem 27
2.3. Veri Toplama Araçları 28
2.3.1. Kendini Toparlama Gücü Ölçeği 28
2.3.2. İlişki Ölçekleri Anketi 28

2.4. Veri Çözümleme Yöntemleri 29
BÖLÜM III 31
Bulgular 31
BÖLÜM IV 45
Sonuç ve Tartışma 45

KAYNAKLAR 49

EKLER 52

ÖZGEÇMİŞ 57

Tabloların Listesi

Tablo 1. Geçerlilik – Güvenirlilik Değerleri
Tablo 2. Ölçek Puanlarının Korelasyonu
Tablo 3. Dayanıklılık toplam puanına ilişkin karşılaştırmalar
Tablo 4. İlişki Ölçeği Puanlarına ilişkin karşılaştırmalar
Tablo 5. Kendini Toparlama Gücü Ölçeği maddelerine verilen cevapların dağılımı
Tablo 6. İlişki Ölçekleri Anketi maddelerine verilen cevapların dağılımı
Tablo 7. Demografik özelliklere göre grupların değerlendirilmesi
Tablo 8. Şiddet gördükten sonra verilen tepkilerin gruplara göre değerlendirilmesi
Tablo 9. Eşin şiddet uygulama nedenlerinin dağılımı
Tablo 10. Şiddet süresine göre grupların değerlendirilmesi
Tablo 11. Şiddet gören kadınların kadın sığınma evinde başvurma zamanlarının dağılımı

Şekillerin Listesi

Şekil 1. Yetişkin Bağlanma Biçimi – Dörtlü Bağlanma Modeli
Şekil 2. Şiddet gördükten sonra yapılanlara göre dayanıklılık toplam puanı dağılımı
Şekil 3. Gruplara göre dayanıklılık toplam puanı dağılımı
Şekil 4. Gruplara göre güvenli bağlanma puanı dağılımı
Şekil 5. Gruplara göre öğrenim durumu dağılımı
Şekil 6. Gruplar göre çalışma durumu dağılımı
Şekil 7. Gruplara göre kendine ait gelir durumu dağılımı
Şekil 8. Gruplara göre şiddet gördükten sonra yapılanların dağılımı
Şekil 9. Eşin şiddet uygulama nedenleri
Şekil 10. Gruplara göre şiddet süresi dağılımı

BÖLÜM I

GİRİŞ

Şiddet, günümüzde insan yaşamının her alanında görülebilen ve dünyada giderek artan önemli bir toplum sağlığı sorunudur. Şiddetin en yaygın görülen biçimi erkeğin kadına karşı uyguladığı şiddettir. Dünyanın her yerinde, eş şiddetiyle ilgili çok sayıda araştırma yapılmıştır. Tüm dünya nüfusunu temel alan 48 çalışmanın verilerine göre, Dünya Sağlık Örgütü kadınların eşleri ya da partnerleri tarafından şiddete uğrama oranını % 10-69 arasında bildirmiştir. Grisso ve arkadaşlarının (1999) yatığı araştırmaya göre, ABD'nde acil servislere başvuran kadınların % 11-30'unun eş ya da partner tarafından yaralandığı bildirilmiştir (akt, Vahip ve Doğanavşargil, 2006). Hindistan'da, değişik çalışmalarda, eş şiddeti % 20-75 arasında bildirilmiştir (Martin ve ark. 2002). Ülkemizde, Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu (1995), ailelerin %34'ünde fiziksel şiddet, % 53'ünde sözel şiddet olduğunu ve çocukların % 46'sının fiziksel şiddet gördüğünü bildirmiştir. Ayrancı ve arkadaşları (2002), Eskişehir'de birinci basamak sağlık hizmeti veren kurumlarda yaptıkları araştırmada, katılımcı kadınların % 36.4'ünün fiziksel şiddetten yakındığını, % 71.4'ünün geçmişteki ya da şimdiki gebelik döneminde ruhsal/sözel, fiziksel ya da cinsel şiddete maruz kaldığını saptamışlardır.

Mor Çatı Vakfı'na 1990-1996 yılları arasında başvuran kadınların şiddet yaşantısına ilişkin istatistiklere göre; şiddet genelde kadınların ilk evlendikleri günden itibaren başlamış (%53.7), kadınlar genelde tüm şiddet türlerini bir arada görmekte, kadınlar çoğunlukla kocalarından (%75.4) şiddet görmekte, erkeğin şiddet uygulama gerekçelerinden en fazla olarak karı-koca ilişkilerinin bozukluğu (%25.8), erkeğe tanınan haklar (%17.7) kadınlar tarafından bildirilmiştir (Sezgin,2007).

Kadına yönelik şiddet literatürde "aile içi şiddet", "eşler arası şiddet", "cinsiyet temelli şiddet" gibi tanımlarla yer almaktadır. Şiddet, bireyi fiziksel, duygusal ve sosyal yönden ciddi şekilde etkilemektedir. Şiddete maruz kalan kadınlarda fiziksel yaralanmalar, bilinç kaybı, ilaç ve alkol kullanımı, depresyon, kabus görme, güvensizlik, uykusuzluk, intihar girişimleri, sosyal izolasyon, komplike baş ağrıları gibi bozuklukların yüksek oranda görüldüğü ve bu bireylerin benlik saygısının daha düşük olduğu bildirilmektedir.(Güler ve Tuncay, 2005)

Kadına yönelik şiddet türleri arasında fiziksel şiddet, cinsel şiddet, psikolojik şiddet ve ekonomik şiddet yer alır. Kadına yönelik uygulanan fiziksel şiddet biçimlerinden bazıları, tekme, tokat, yumruklama, itme, çürükler, morarmış göz, kırık kemikler, kadının bedeninde sigara söndürme, bıçak, silah gibi öldürücü aletleri kullanmak vb. durumlardır. Araştırmamızda ele aldığımız şiddet türü de fiziksel şiddettir.

Fiziksel şiddet genel olarak tek bir tokat ile başlar. Pek çok farklı ekolden gelen araştırmacılar şiddetin nadiren tek bir olayla sınırlı kaldığını belirtmişlerdir. Şiddetin olmadığı uzun aralar olabilir fakat bir kez şiddete başvurmuş olan erkek, bunu gelecekte de tekrarlayabilir. Zamanla bu "kaza"lar sıklaşır ve daha ciddi boyutlara ulaşır (Sezgin,2007).

Cinselliğin tehdit, kontrol etme ve sindirme amacıyla kullanılmasına cinsel şiddet denir. Kadınla zor kullanarak cinsel ilişkiye girme, istemediği türde cinsel ilişki, yetersizlikle kendini gösteren cinsel suçlama, ilişki esnasında acı veren obje kullanma, istemediği türde fantezileri kadına dayatma gibi kadına yönelik uygulanan cinsel şiddet biçimleridir.

Psikolojik şiddette ise şiddet uygulayıcısı, kadını arkadaşlarından ailesinden uzaklaştırır. Onlarla görüşmesine izin vermez. Sosyal aktivitelerini kontrol altına alır. Kadınla dalga geçer, benlik saygısını azaltıcı küçük düşürücü sözler sarfeder. Şiddet uygulayıcısı, kendisine, ona, ailesine zarar vereceğini söyler tehdit eder. Terk ederse çocuklarını öldüreceğini söyler. Kadına yaşamının tehlikede olduğu korkusunu yerleştirir. Şiddet uygulayıcısı, kadının kişisel yeteneklerine zarar verir. Şiddet uygulayıcısı kıskançlıkla kadını sadakatsizlikle suçlar.

Ekonomik şiddette, maddi kaynaklar ve para kadın üzerinde yaptırım, kısıtlama ve tehdit aracı olarak kullanılır. Erkek, kadının ve çocuklarının temel ihtiyaçlarını gidermek söz konusu olduğu durumlarda dahi kadına kısıtlı bir harçlık verir. Kadının iş yaşamını engeller ya da kadın çalışıyorsa, tüm maaşına el koyabilir. Kadının sosyo-ekonomik düzeyi erkeğe denk olsa bile, psikolojik donanımının eksik kaldığı durumlarda kadın, ekonomik şiddete maruz kalabilmektedir (Sezgin,2007).

Dayanıklılık, esneklik ya da tekrar eski biçimini almayla ilişkilidir. Dayanıklı kişiler, stres ve olumsuz koşullar karşısında mücadele etme, var olmayı sürdürme ve gelişip üstün gelme yetenekleri sergiler (Garmezy, 1991). Masten'e göre (1999) dayanıklılık araştırmaları, bireyin gelişimsel süreçte uyum sağlama, düzelme, yeniden bütünleşme ve değişebilme konusunda kapasiteye sahip olduğunun bir hatırlatıcısı olarak hizmet etmektedir. İnsan gelişiminde dayanıklılık süreçlerinin açıklığa kavuşturulması,

önleyici müdahaleler ve politikalarla birlikte gençlerin olumlu yönde gelişimini sağlamaya çalışanlar için rehberlik sunmaktadır. Dayanıklılık araştırmalarında temel soru şudur: "Neden bazı insanlar baskı altında yıkılırken diğerleri şiddetli hastalık, sevilen birinin ölümü, yoksulluk ve hatta doğal afetler ve savaş gibi büyük felaketler karşısında zarar görmemiş görünmektedir?" (Eminağaoğlu, 2006). Partneri tarafından şiddet gören bazı kadınlar, yaşam biçimlerini değiştirip şiddete karşı durabilirken, bazıları da şiddet içeren birlikteliklerine devam etmekte ve karşı duramamaktadırlar. Dayanıklılık kavramı, şiddete karşı verilen değişken tepkileri anlamak açısından önemlidir.

Dayanıklılık gibi araştırmamızda ele alacağımız bir diğer kavram ise bağlanmadır. Bowlby (1969), bağlanmayı, insanların, kendileri için önemli gördükleri kişilere karşı geliştirdikleri güçlü duygusal bağlar olarak tanımlanmaktadır. Sağlıklı bireysel ve toplumsal yaşamın önkoşulu ihtiyaçlara yanıt veren gerçek temasın ve paylaşımın yaşandığı sağlıklı bir aile kurabilmektir. Bireylere sağlıklı ilişkiler kurmayı öğretmek ve bireyi gerçek yaşamın zorlayıcı koşullarına uyum yapacak şekilde hazırlamak ailenin temel işlevlerindendir. Çocuğun bakımından sorumlu olan doyum veren ana baba davranışları çocuğun sağlıklı bir birey olarak yaşama katılmasına destek verir. İhtiyaca cevap veren anne baba davranışlarıyla gelişen doyum veren ilişkiler geçmişi bireyin yaşamında sağlıklı, tatminkar ilişkiler kurmasına ve sürdürmesine temel oluşturur. Ancak anne babayla ihtiyaca yanıt vermeyen geçmişine sahip olmak sağlıklı ilişki kurma ve sürdürmede sorunların yaşanmasına sebep olur. (Sümer,2006)

Bu araştırma, kadın sığınma evinde yaşayan şiddet görmüş kadınlar ile eşiyle birlikte yaşamaya devam eden şiddet görmüş kadınların dayanıklılık ve bağlanma durumlarını karşılaştırmak amacıyla planlanmıştır. Şiddet gören kadınların, şiddete karşı verdikleri değişen tepkilerinin, dayanıklılık ve bağlanma durumlarıyla ilişkisi araştırma sonucunda ortaya konulmaya çalışılacaktır.

1.1. Şiddete Maruz Kalan Gruplar

Şiddet uygulayıcıları, şiddete maruz kalan bireylerin, kendilerine göre daha zayıf kalan özelliklerini kullanırlar. Bunlar arasında fiziksel özellikler, ekonomik ve kültürel düzeyler sayılabilir. Şiddet açısından en çok risk altında olanlar çocuklar, 30 yaş altı çocuklu kadınlar, adölesan kızlar, yaşlılar, engelliler bulunmaktadır. Şiddet uygulayıcısı, sorunları için başkalarını suçlama eğilimi, gerçekçi olmayan isteklerini gerçekleştirme, empati yeteneğinden yoksun olma, aile içi şiddetin var olduğu bir aile de yetişme gibi nedenlerle, kendisinden fiziksel, sosyal ve ekonomik olarak yetersiz bireylere şiddet uygular. Şiddet uygulayıcılarının bu özellikleri aile içi şiddette de açıkça görülmektedir. Aile içi şiddette, şiddet genellikle kadına yöneliktir. Erkek, aile içindeki ve toplumdaki cinsiyet ayrımcılığı kalıplarından yararlanır. Erkekler için eşlerine şiddet uygulamanın kazançları, kendi isteklerinin gerçekleşmesinin garanti altına alınması, duygusal baskıları ve sorumlulukları ortadan kaldırmak ve hayal kırıklıkları için çıkış yolu bulmaktır.(Sırmalı,2009) Bu sebeplerle kadına yönelik şiddeti dayanak olarak almaktadırlar.

1.2. Kadına Yönelik Şiddet

Kadına yönelik şiddetle ilgili tanımlama sürecinde, ilk olarak, partneri tarafından doğrudan kadına yöneltilen hasar verici fiziksel şiddet eylemlerine vurgu yapılmıştır. Kadına yönelik şiddet sosyal bir problem olarak kabul edildiği ölçüde bu tanımlamanın boyutları genişletilmiş ve cinsel ihmal, eş tecavüzü, hatta pornografik yayınlar da kadına yönelik şiddet tanımlamasına dahil edilmiştir. Günümüzde aile içi şiddet artık sadece fiziksel şiddet ve evde yaşanılan şiddet olarak algılanmamaktadır. Bu kavram; fiziksel, cinsel, zihinsel, emosyonel/psikolojik şiddet ve tehdit olarak da anlaşılmaktadır. Bu kavramın içine şiddet uygulayıcısı olarak kadının eşi, erkek arkadaşı, birlikte yaşadığı kişi, eski partneri, eski kocası, arkadaşı, oğlu, babası, kardeşi ve diğer yakın aile fertleri de girmektedir.

Şiddete maruz kalan kadınların en baskın duygusu korkudur. Korku sonucunda uykusuzluk ve kabuslar başlar. Kadın yardım almak ister fakat şiddet korkusundan buna başvuramaz. Şiddet sonucunda kadının benlik saygısında düşme görülür. Kadına yönelik hakaret içerikli ve küçük düşürücü sözleri benimsemeye başlar. Şiddete maruz kalan kadın şiddeti içselleştirmeye başlar. Sıklıkla kendini suçlar ve erkeği şiddete yönelttiğini düşünür. Eşinin bir gün değişeceği umudunu taşır. Yakınlarını ve çocukları koruyabilmek amacıyla sessiz kalmayı tercih eder. İçinde

bulunduğu durumdan utanır ve başkalarıyla paylaşamaz. Bu durum toplumsal destek görmesini engeller ve yalnızlık hissini uyandırır. Olayları gerçekçi olarak değerlendiremez, kocasına olan bağımlılığı artar.

Kadına yönelik şiddet/aile içi şiddet tanımları kültürden kültüre değişiklik göstermektedir. Bir dilde kadına yönelik şiddeti tanımlamak için kullanılan kelime/kavram, bir diğer kültürde eşdeğerini bulamayabilir ve olayı tanımlamak için farklı kelimeler/kavramlar kullanılabilir. Bu durum da kimi zaman şiddetten kimin, nasıl, niçin etkilendiğini, bu tanımları kullanırken neyin kastedildiğini anlamayı güçleştirir . Örneğin İngiltere'de aile içi şiddet "birbiriyle yakın ilişki veya cinsel ilişki halinde olan yetişkinler arasındaki şiddet" olarak tanımlanmaktadır. Bu kavrama bazen diğer aile üyeleri arasındaki şiddet de girmektedir (Sezgin,2007).

Kadın yaşamının her döneminde, şiddet farklı türler olarak kadınların yaşamlarını ve sağlıklarını etkilemektedir. Dünyanın kadınların en çok tanıdıkları, yaşamlarında bulunan erkeklerin şiddetine uğradığı, yapılan çalışmalarda ortaya konmuştur.

Bu niteliği, şiddetin neden olduğu bedensel, ruhsal ve sosyal zararları daha yıkıcı ve zararlı kılmaktadır. Şiddeti uygulayanın yakın, güvenilmesi gereken biri ya da kadının özel yaşamındaki özel biri olması etkilenmeyi arttırmaktadır. Diğer taraftan uygulayıcının bu özelliği kadının sorunla başa çıkmasını ve uzun süreli sağlıklı kalmasını da zorlaştırmaktadır.

Ülkemizde ise ataerkil kültürel yapı şiddetin uygulanmasındaki en önemli faktördür. Boşanmayı onaylamayan ailelerinden destek bulamayan kadınlar, evliliklerini sonlandıramamakta ve şiddet görmeye devam etmektedirler. Eşine karşı duramayan anne, babanın çocuğa uyguladığı şiddeti engelleyememektedir. Ekonomik bağımsızlığı olmayan kadın, eşine bu sebeple bağlı kalmakta ve şiddete boyun eğmektedir.

Türkiye'de aile içinde yaşanan sorunlar mahrem kabul edildiğinden en yakın kişilere bile zor anlatılmaktadır. Şiddete maruz kalan kadın uğradığı şiddeti başkalarına anlatmaktan çekinmekte, durumun başkaları tarafından bilinmesini istememektedir. Şiddetin açığa vurulması halinde de genellikle şiddet mağduruna yardım etmek yerine, "kol kırılır, yen içinde kalır" anlayışıyla aile birliğinin devam etmesi adına sessiz kalması tavsiye edilmektedir ya da kadın suçlanmaktadır. Türkiye'de kadına yönelik şiddetin, daha çok sosyokültürel etmenler ve konunun geleneksel mahremiyeti nedeniyle aile duvarlarını aşıp ortaya çıkması veya çıkarılması güç

olmuştur. Batı toplumlarında bu konuyla ilgili bilimsel çalışmalar yaklaşık son elli yılı kapsıyorken, ülkemizde ancak son 20 yıldır konuyla ilgili çalışmalar bulunmaktadır (Dişsiz ve Şahin, 2008).

Kadına yönelik şiddette, kadınların şiddete karşı değişen tepkileri öğrenilmiş çaresizlik ve başa çıkma mekanizmalarıyla da açıklanabilir. Kadın birlikteliğinden önce aile içinde de şiddetle yaşamış olabilir. Şiddete maruz kalan kadın, kendisine uygulanan her türlü şiddete uyum sağlar, direnmez. Bu durumu normalleştirir. Bu durum kadınların kendisine zarar veren eşleriyle birlikte yaşamasına devam etmesine neden olur. Baş etme mekanizması olarak dayanıklılığı kullanan kadınlar ise şiddet olgusuna karşı direnç gösterir. Yaşadığı olumsuzluklara rağmen, iyileşme göstererek ayakta kalmaya çalışırlar.

1.3.Psikolojik Dayanıklılık

Psikolojik dayanıklılık kavramının üzerinde, literatürde henüz bir fikir birliğine varılamamıştır. Fakat araştırmacılar tarafından öne sürülen değişik tanımlamalara rastlanmaktadır.

Psikolojik dayanıklılık, bir kişinin stres unsurlarına katlanabilme ve akıl hastalığı ya da sürekli negatif ruh hali gibi psikolojik disfonksiyon göstermeme kapasitesini belirtir. Psikolojik dayanıklılık bir kişinin zor koşullara rağmen psikopatolojiden uzak kalabilme kapasitesi anlamında tanımlanır. Psikolojik stres unsurları ya da risk faktörleri genellikle, bir başkasının ölümü kronik hastalık, cinsel, fiziksel ya da duygusal taciz, şiddet, korku, işsizlik ve toplum şiddeti gibi akut ya da kronik stres deneyimleri olarak düşünülür. Psikolojik dayanıklılık, esneklik ya da tekrar eski biçimini almayla ilişkilidir. Dayanıklı kişiler, stres ve olumsuz koşullar karşısında mücadele etme, var olmayı sürdürme ve gelişip üstün gelme yetenekleri sergiler (Garmezy, 1991).

Psikolojik dayanıklılık kavramı birey ve çevre etkileşimi bağlamında ortaya çıkmıştır. Psikolojik dayanıklılığı etkileyen koşullar aile, okul, komşular ve geniş toplumu içerdiğinden, dayanıklılığa ekolojik bir bakış açısıyla bakılabilmektedir. Ekolojik bakış açısı birey ve çevre arasındaki karmaşık transaksiyonlara vurguda bulunan çok yönlü bir kavramsal temel ve gelişimsel süreçlere olumlu bir bakış sunmaktadır (Greene, 1999). Ekolojik bakış açısı ayrıca, insan davranışına yönelik nedenselci olmayan bir düşünceye sahiptir. Yani davranış tek bir nedenin sonucu olarak ortaya çıkmaz. Zaman içerisinde çoklu, karmaşık birey-çevre etkileşimlerinin bir sonucu olarak görülür (Nash ve Fraser, 1998).

Psikolojik dayanıklılık, anlamlı düzeyde olumsuz bir koşulun varlığında olumlu uyumu gösteren dinamik bir sürece işaret etmektedir. Burada iki önemli öğenin varlığı söz konusudur; anlamlı bir tehditle ya da şiddetli bir olumsuz koşulla karşılaşma ve gelişimsel sürece yönelik bu büyük saldırının varlığına karşın olumlu uyuma ulaşma. (akt, Eminağaoğlu, 2007)

Psikolojik dayanıklılıkla ilgili çalışmalar, olumlu uyumu içeren bu iyi sonuçlarla ilişkili süreçleri anlamayı amaçlamaktadır. Dayanıklılık iki temel yargıda bulunmayı gerektiren çıkarımsal ve bağlamsal bir yapıdır. Bunlardan ilki, çıkarımın tehdit yönüdür. Gelişimleri boyunca anlamlı bir tehditle karşılaşmamış bireyler dayanıklı olarak göz önüne alınmazlar. Masten ve arkadaşları (1990) üç grup dayanıklılık olgusundan bahsetmektedir:

Psikolojik dayanıklılığın birinci temel olgusu; "olumsuzluklara rağmen mevcut zorlukları aşan ve beklenenden daha iyi gelişim gösteren bireylerin ayakta kalmalarını sağlayan özellik veya kişisel bir yeteneğe sahip oldukları inancını tanımlamak için kullanılmaktadır. Olumsuz ve zorlu yaşam koşullarında yetişmiş olmasına rağmen ünlü ya da başarılı olmuş kişilerin yaşam öyküleri, yüksek risk altında yetişen çocukların ve yüksek risk altındaki grupların başarılı sonuçlar elde edebileceği değişkenleri belirlemeyi amaçlayan sistematik yılmazlık çalışmalarında da karşılaşılan sonuçlar ile paralellik ve uyum göstermektedir.

Psikolojik dayanıklılığın ikinci temel olgusu; stresli yaşam deneyimleri karşısında bireyin çabucak uyum yapabilme yeteneğine işaret etmektedir. Bu tür yılmazlık olgusu çalışmalarında boşanma, ailede çatışma gibi temel bir stres faktörü odak noktası olarak alınmaktadır. Bazı çalışmaların odaklandığı nokta ise, yakın zamanda meydana gelmiş birden fazla ve farklı stres faktörlerinin bir arada incelenmesi olabilmektedir. Bu türden çalışmalar farklı stres kaynaklarının çocukların davranışları üzerindeki etkileriyle birlikte, çocuklar üzerindeki olumsuz etkilerini azaltan koruyucu faktörleri ya da incinebilirliklerini arttıran faktörleri incelemektedir.

Psikolojik dayanıklılığın üçüncü olgusu ise travmayı (anne - baba ya da kardeşin ölümü gibi) atlatmaktır. Üçüncü olgu ile ilgili araştırmalar, travmanın olası etkilerinden kurtulma konusunda önemli rol oynayan bireysel özellikler ve farklılıkları irdeleyen çalışmalardır. Örseleyici yaşam deneyimlerinin bireyin yaşam kalitesini azaltması beklenir. İncinmezlik kavramı geçmişten günümüze değin kullanılmasına rağmen, kimse gerçekten "incinmez" değildir. Stres kaynakları aşırı

ya da hayatı tehdit edici boyutlara ulaştıklarında, dayanıklılık, yerini travmatik yaşantıya bırakır (Masten, 1990). Kişiler bu streslerden az ya da çok etkilenebilir, bu çok normaldir. Önemli olan bu stresten kurtulabilecek güce ve belirli yeteneklere sahip olmaktır. Stres durumları ya da travmatik durumlar gelmeden tedbirlerin alınması gerekir.

Nash ve Fraser (1998) dayanıklı bireylerin belirli özelliklere sahip olduğunu belirtmişlerdir. Bu özellikler;

- Başa çıkma yeteneği: Gündelik yaşamın güçlükleriyle uygun ve yeterli bir biçimde başa çıkabilme,
- Başa çıkma için gerekli psikolojik kaynaklara sahip olma: Gündelik yaşamın güçlükleriyle uygun ve yeterli bir biçimde başa çıkabilme için gerekli olan içsel kaynaklara sahip olabilme,
- Strese karşı kontrol kapasitesi: Gündelik yaşamın güçlükleri karşısında hissedilen strese karşı yeterli düzeyde kontrol kapasitesine sahip olma, stres karşısında kontrolünü yitirmeme,
- İnsanlara yönelik ilgi: Sosyal çevreye karşı genel olarak olumlu bir bakış açısına sahip olma,
- Sosyal Yanıtlayıcılık: Gelişim dönemine uygun doğal duygu alışverişinde bulunabilme,
- Yüksek benlik saygısı: Kendiliğe ilişkin olumlu özellikler atfetme,
- Öz farkındalık: Kendini tanıma, içe bakışa sahip olma,
- İşbirliğine Yatkın: İşbirliği davranışına yatkın olma, yardım vermeye ve almaya hazır olma,
- Kişiler arası ilişkilerde duygusal yakınlık kurma isteği: Kişiler arası ilişkilerde duygusal yakınlık kurmaya yakın ve açık olma,
- Etkili örgütsel davranış: Problemlere yaklaşımda etkili örgütsel davranış sergileme,
- Aktif problem yönelimli hareket etme: Problemlere yaklaşımda aktif hareket etme,
- Düşünerek eylemde bulunma: Eylemde bulunmadan önce duyguların etkisinde kalmadan, o eylemin sonuçlarını düşünerek hareket etme,
- Gerçeği doğru biçimde değerlendirme: Yaşamsal gerçekleri doğru değerlendirme, güçlük yaşamama, bilişsel çarpıtmalara sahip olmama,

- Olumlu nesne ilişkiselliği: Bireyin ilişki içerisinde bulunduğu insanları psikolojik açıdan otonom, sürekli ve kalıcı bir psişik varlığa sahip biçimde kavraması. (akt. Eminağaoğlu,2006)

Psikolojik dayanıklılığın kavramsallaştırılmasında, bunun bir kişilik özelliği mi yoksa dinamik bir süreç mi olduğu konusunda görüş farklılıkları bulunmaktadır. Araştırmacılar dayanıklılık terimini her iki kavramı da göstermede birbirinin yerine geçer biçimde kullanmaktadır. Kişilik özelliğine karşılık süreci göz önüne alan kavram karmaşası kısmen Block ve Block'un 1980'de geliştirdiği bir yapı olan ve bireyin kişilik özelliklerini gösteren ego-dayanıklılığı üzerine var olan etkili literatürden kaynaklanmaktadır. Block ve Block'un (1980) ego-dayanıklılığı kavramı geniş düzeyde, dışsal ve içsel stres yaşantılarına esnek biçimde uyum sağlamaya yönelik genel kapasiteyi göstermektedir. Daha özelde ise, uzun dönemli çevresel bağlamlarıyla en uyumsal biçimde başa çıkma, işlev görme ve onu biçimlendirmede bireylere ego kontrollerini ve alışılagelmiş tarzlarını değiştirmeleri konusunda olanak sağlayan bir kişilik kaynağıdır. Block ve Block'a göre (1980) ego dayanıklılığı;"Değişen durumlara ve çevresel olaylara içsel kaynaklarını kullanarak uyum sağlama, durumun gereklilikleri ve ortaya konulacak davranış arasında en yararlı olanın analizini yapma ve problem çözme repertuarları arasında uygun olanı esnek biçimde sergileme"yetisidir. Ego dayanıklılığının zıt ucu olan ego kırılganlığı (ego brittleness) ise uyumsal esnekliğin azlığını, durumun dinamik gerekliliklerine yanıt verme yetersizliğini, değişen durumlarla karşılaşıldığında ya da stres altındayken dezorganize olma eğilimini ve travmatik yaşantılardan sonra toparlanmada güçlüğü göstermektedir (akt,Eminağaoğlu, 2006).

Psikolojik dayanıklılık ile Block ve Block'un ego-dayanıklılığı kavramının iki temel noktada birbirinden ayrıldığını belirten Luthar ve arkadaşlarına göre (2000) ego-dayanıklılığı bireyin bir kişilik özelliği iken, dayanıklılık dinamik bir gelişimsel süreçtir. Buna ek olarak ego-dayanıklılığı önemli düzeyde olumsuzluğu önceden varsaymazken, dayanıklılıkta tanımı gereği bu tür bir olumsuz koşul bulunmaktadır. Masten de (1994) dayanıklılık teriminin yalnızca, tehdit edici yaşam koşulları altında olumlu uyumun sürdürülmesi için kullanılmasını önermektedir. Masten "dayanıklı olma" teriminin bu tür durumlarda kullanılmaması gerektiğini, çünkü bu terimin bir kişilik özelliğiyle bağlantılı olduğunu belirtmektedir. Masten ve arkadaşlarına göre (1990) dayanıklılık, anlamlı tehdit altındayken içsel ya da dışsal dengeyi yeniden oluşturma ya da sürdürme çabası göstererek, olumsuz koşullardan daha da

güçlenerek ve daha fazla içsel kaynağa sahip olarak sıyrılmadır. Ayrıca, stres ve riskin varlığına karşın iyi gelişimsel sonuçları ve korunan becerileri temsil etmektedir.(Eminağaoğlu, 2006)

Baş etme mekanizması olarak dayanıklılığı kullanan bireylerin durumunu bağlanma stilleriyle değerlendirmek de mümkün olabilir. Beklenti doğrultusunda güvenli bağlanma stili ya da bilişsel şemasını geliştiren bireylerin dayanıklılığı diğerlerinden farklı olacaktır.

1.4. Bağlanma

Bağlanma, John Bowlby (2003) tarafından belli bir figüre karşı özellikle stresli durumlarda yakınlık arama ve sürdürme eğilimi tarafından nitelendirilmiş sürekli duygusal bağ olarak tanımlanmıştır. Bowlby, yoğun araştırmalarına dayalı olarak bağlanmayı insanlar arasındaki uzun süreli bağlanma durumu olarak nitelendirir. Ainsworth ve arkadaşları (1978), bağlanmayı çocuk ve annesi arasındaki sürekli bir bağ, bağlanma davranışını ise "sonraki ilişki yaşantılarına arabuluculuk edecek biçimlenmiş bir bağ olarak nitelendirmiştir. (akt, Seven 2006).

Bağlanma teorisi John Bowlby ve onun öğrencisi Mary Ainsworth'ün ortak çalışmaları sonucu gelişmiştir. Etholoji, güdübilim, bilgi işleme, gelişim psikolojisi ve psikoanalistlerin uygulamalarına göre J. Bowlby teorinin temel öğretisini oluşturmuştur. Bowlby bir çocuğun annesine bağlanması ve ayrılma, yoksunluk ve ölüm nedenleriyle bu bağın bozulması hakkındaki düşüncelerimizde devrim yapmıştır. Ainsworth'ün yenilikçi metodolojisi sadece Bowlby'nin düşüncelerini bilimsel çerçevede test etmeyi mümkün kılmakla kalmamış, aynı zamanda teorinin kendini kanıtlamasını sağlamıştır ve şu anda kabul edilen bazı görüşlerden de sorumludur. Başka bir deyişle Bowlby, her ne kadar bağlanma teorisinin merkezi yapısının gelişimi konusunda tanınıyorsa da Ainsworth kuramsal iskelete katkıda bulunmuş ve gerekli metodolojik araçları geliştirmiştir. (akt. Seven 2006)

Bağlanma, bebek ile anne-baba arasında duygusal olarak olumlu ve karşılıklı yardım edici bir ilişkinin kurulmasını belirtir. İlişki uygun bir şekilde kurulduğunda, anne-baba kendilerini bebeklerine uydururlar. Bebek de anne-babasına ihtiyaçları hakkında ipuçları verir. (Çağdaş, 2002)

Bowlby'e göre diğer insanlara kişisel olarak bağlanma, yaşamı değiştiren bir önem merkezidir. Bu sadece bebeklik veya okul çağı için geçerli değil tüm yaşam boyunca sürecek bir etkidir. (Bowlby, 1980)

Bowlby (1988) göre bağlanmanın dört özelliği vardır:

- Yakınlığın sürdürülmesi – Bağlandığı insanlara yakın olma arzusu
- Güvenli barınak – Tehlike ve korku durumunda rahatlık ve güvenlik için bağlanma figürüne dönme,
- Güven esası – Çocuğun çevreyi keşfedebilmesi için bağlanma figürünün güven dolu hareketleri,
- Ayrılık acısı – Bağlanma figürünün yokluğunda endişe oluşması durumu.

1.4.1. Bağlama Kuramları:

Psikodinamik Kuram:

Bağlanma kuramının psikodinamik yönü erken yaşlarda bağlanma figürü ya da birincil bakıcılarla kurulan ilişkinin niteliğinin yaşamın sonraki yıllarında kurulacak olan ilişkiler için bir temel oluşturduğu savına dayanmaktadır. (Güngör, 2000)

Freud 'a göre bağlanma bedensel ihtiyaçlardan sağlanmaktadır. Öyle ki bir bebek annesine bağlanır çünkü anne onu doyurur. Bebeğin beslenme sırasındaki tatmini anneyle ilişkili olduğundan annenin bebeğin bağlanmasında en önemli obje olduğu ileri sürülmüştür. Bağlanma sürecinde bebeğin rolünün pasif olduğu ama sonuç olarak oluşacak bağın bebeğin daha sonraki gelişimi için çok önemli olduğu iddia edilmiştir. Anneyle bağlanma ilişkisiyle oluşacak güvenlik hissinin, çocuğun daha sonraki duygusal ilişkilerinde sağlıklı olmasını ve ustalık ve merak hisleri geliştirmesini sağladığı düşünülmektedir .(akt.Sümer, 2006)

Bowlby'nın Kuramı:

Bağlanma teorisinin temeli, çocukların yakın ve devamlı bakıcı ilişkisi ve sağlıklı duygusal gelişim için psikolojik rahatlık ihtiyaçlarına dayalıdır. Belli bağlanma davranışları bebeğin iletişim becerilerinin gelişimine göre değişir fakat altındaki amaç sabit kalır. Bowlby, bağlanma davranışlarının bebeğin güvenlik veya rahatlık ihtiyacı ve güvenlik duygusu tarafından harekete geçirildiğini ileri sürmektedir. Güvenlik duygusuna katkıda bulunan keşfetme ve bağımsızlığa izin verecek bir bağlanma rolüne vurgu yapmıştır. Bowlby'nin bağlanma sisteminin çalışması hedef

doğrultulu bir temele dayalıdır. Bu temelde uzun ve kısa vadede sistemin işlevlerinin başarısı davranışların düzeltilmesine yönelik sürekli olarak çevreden gelen dönütlere bağlıdır. (Seven, 2006)

Öğrenme Kuramı:

Öğrenme teorileri organizmanın belli dürtülerinin, açlık gibi, birincil pekiştireçlerle tatmin edildiğini söylerler ki bunlar biyolojik ihtiyaçları karşılayan ödüllerdir. Bebek söz konusu olduğunda en önemli birincil pekiştireç yemektir. Diğer ödüllere ikincil pekiştireçler denir ve bu pekiştireçler pekiştireç özelliklerini birincil pekiştireçlerle birlikteliklerinden kazanırlar. Yani bu bağlamda annenin varlığı beslenme söz konusu olduğunda bebek için bir ödüldür. Bazı kuramcılar annenin bebeğin beslenmesinin yanında görsel uyaran sağlama, dokunma gibi, bebeği memnun edecek ödüller de sunduğunu eklemektedir. Annenin bu ödül aktiviteleriyle eşleştirildiği ve bebeğin anneye bu yüzden bağlandığı düşünülmektedir. Genel olarak öğrenme kuramlarında bebeğin bağlanma davranışlarından çok çevresel deneyimlerin önemini vurgulanmakta ve bebek bağlanma formulasyonunda pasif görülmektedir.(Sümer, 2006)

Etyolojik Yaklaşım:

Etyolojik yaklaşım bağlanmanın, bebeğin bakıcıya işaret vermesi için doğuştan getirdiği eğilimle bakıcının bu işaretlere tepki göstermesi eğilimlerinin bir sonucu olarak ortaya çıktığı görüşündedir. Miller (1993), bu kuram bebek ve bakıcının bir araya geldiğini, aralarında bir bağ oluştuğunu ve bu bağın bebeğin hayatta kalma olasılığını güçlendirdiğini ileri sürmektedir.(akt, Sümer,2006)

Bilişsel Gelişim Yaklaşımı:

Piaget'nin takipçileri, bağlanmanın gelişimini belli bilişsel kapasitelerin (özellikle nesne sürekliliğinin) kazanımına bağlı olduğunu ileri sürmektedir. Bebek yabancı kaygısı veya ayrılma kaygısı sergilemeden önce, nesnelerin ve insanların varlıklarının o görmese bile var olmayı sürdürdüklerini anlamak zorunda olduğu söylenmektedir. Yabancı kaygısı gösterebilmesi için, bebeğin yabancının suratıyla bakıcının suratını kıyaslayabilmeli bunun için de bakıcının temsilini içselleştirmiş olması gerektiği düşünülmektedir. Benzer bir şekilde ayrılma kaygısının olabilmesi için, bebeğin, bakıcıyı görmese bile bakıcının varlığını sürdürdüğünü, sadece farklı bir mekanda olduğunun bilincinde olması gerektirdiği ileri sürülen başka bir görüştür. Araştırmalar 8 aylık bebeklerde "nesne sürekliliği"nin ve güçlü bağlanma

göstergelerinin hemen hemen aynı zamanda olduğunu göstermektedirler. (akt, Sümer,2006)

1.4.2. Bağlanma Stilleri:

Güvenli Bağlanma:

Anne, çocuğunun verdiği ipuçlarına ve işaretlere hızlı ve uygun bir şekilde cevap verir ve bebeğin ihtiyaçlarına tutarlı bir şekilde cevap vererek bakım yapar. Bu durumlar anne ve bebek arasındaki güvenli bir ilişkiyi ifade eder. Güvenli bağlanan çocuklar annelerinin, ihtiyaçlarını karşılayacağından emindirler. Bu nedenle annelerini çevrelerini keşfetmede bir güven merkezi olarak kullanmaktadırlar. Güvenli bağlanan yetişkinler, güvenilir ve sürekli ilişkiye sahiptirler; iyi bir özsaygıya sahip olma eğilimleri vardır; duygularını rahat bir şekilde ifade ederler; sosyal destek ararlar. (Simpson ve Rholes, 1998)

Kaçınma- güvensiz bağlanma:

Annenin çocuğunun bağlanma davranışlarına karşı duyarsız olması bebekte bağlanmama ve bakıcıdan kaçınma davranışlarının görülmesine sebep olur. Kaçınma- güvensiz bağlanan çocuklar, ebeveynlerinden kaçınabilirler, ebeveyn ve yabancı arasında bir tercih yapmazlar. Kaçınma-güvensiz bağlanan yetişkinler kişilik yapısı olarak sıkıntılar yaşarlar; ilişkilerinde çok az duygu gösterirler; diğerleriyle düşüncelerini ve duygularını paylaşamazlar. (Simpson ve Rholes, 1998)

Kaygılı – güvensiz bağlanma:

Anne çocuğunun ihtiyaçlarına karşı tutarlı cevaplar vermez. Annenin tepkileri bazen ihtiyacı karşılamaya yönelik olabilir fakat diğer zamanlarda çocuğa gerekli özeni göstermeyerek ihmal edebilir. Bu çocukların annelerine karşı olan davranışları "gerginlik" olarak adlandırılır. Anneleri odadayken fark edilir şekilde yakınlık arayan davranışlar göstermelerine karşın, aynı zamanda kızgın ve ret davranışları sergiledikleri, hatta annelerine vurarak onları uzaklaştırdıkları gözlemlenmiştir. Kaygılı - güvensiz bağlanan yetişkinler diğerlerine yakınlaşmada isteksizlik hissederler, eşlerinin onları sevmeyeceğinden tedirginlik duyarlar; bir ilişkileri bittiğinde çılgına dönerler. (Simpson ve Rholes, 1998)

1.4.3. Yetişkin Bağlanma Stilleri

Çocukluktaki bağlanma paradigmasını doğrudan yetişkin ilişkilerine aktarma girişiminde bulunan Hazan ve Shaver (1987), Ainsworth ve arkadaşlarınca (1978) tanımlanan temel bebek-bakıcı bağlanma stillerinin ("güvenli", "kaçınmacı" ve "kaygılı/dengesiz") yetişkinlik dönemindeki romantik ilişkilerdeki bağlanmaya paralel özellikler taşıyacağını önermişlerdir. Hazan ve Shaver'in öncül çalışmasının ardından Bartholomew (1990) temel bir kuramsal hamle gerçekleştirerek, bir ilişkide benliğe dair görüş (olumlu/olumsuz) ile anlamlı diğer kişiye dair görüşün (olumlu/olumsuz) yetişkinlerde, çocuklardaki üç bağlanma stiline karşıt olarak dört yetişkin bağlanma stili tanımladığı önerisini sınayarak doğrulamıştır. Bartholomew (1990) güvenli ve saplantılı (kaygılı/dengesiz) stilleri modelde saklı tutarak, kaçınmacı bağlanmanın iki farklı stilini ayrıştırmıştır. Bunlar kayıtsız-kaçınmacı ve korkulu-kaçınmacı bağlanma adını almaktadır(Seven,2006).

Daha sonra Bartholomew ve Horowitz (1991) Dörtlü-Bağlanma Modeli adı altında bağlanma stillerinin iki başat boyut üzerinde tanımlanabileceğini önermişlerdir. Bunlar benlik modeli ve başkaları modelidir. Bartholomew ve Horowitz'e göre (1991), bir kişinin benliğine dair soyut algıları, olumlu ve olumsuz şeklinde iki kutuplu hale getirilirse, dört farklı bağlanma kombinasyonu kavramlaştırılabilir. Bu modele göre, "güvenli" bağlanma olumlu benlik modeli ve olumlu başkaları modeli;"saplantılı" (kaygılı/dengesiz) bağlanma, olumsuz benlik modeli ve olumlu başkaları modeli, "kayıtsız-kaçınmacı" bağlanma olumlu benlik modeli ve olumsuz başkaları modeli, "korkulu-kaçınmacı" bağlanma ise olumsuz benlik modeli ve olumsuz başkaları modeliyle simgelenmektedir. Benlik modeli bireyin kendilik değeri için başkalarına olan duygusal bağımlılığı ile ilişkilidir. Olumlu bir benlik modeli dışsal bir onaya gereksinim duymaksızın sahip olunan özsaygı ve sevilebilirlik duygusunu; olumsuz bir benlik modeli ise olumlu benlik algısı için başkalarının onayına gereksinim içermektedir. Başkaları modeli, başkalarının iyi niyetli ve gereksinim duyulduğunda ulaşılır olduğuna ilişkin beklentilerle ilgilidir. Başkaları modelinin olumlu olması, yakın ilişkilerde destek ve yakınlık aramaktan çekinmemeye ve başkaları hakkında olumlu beklentilere sahip olmaya, başkaları

modelinin olumsuz olması ise başkalarına ilişkin olumsuz beklentiler taşımaya karşılık gelmektedir (Güngör, 2000).

Dörtlü-Bağlanma Modeli bağlamında önerilen yetişkin bağlanma stilleri:

Güvenli Bağlanma Stili; Bu gruptaki kişiler kendilerini sevilmeye değer kişiler olarak algılar lar. Başka kişilerin de genellikle destekleyici olduğunu düşünürler. Bartholomew ve Horowitz (1991) güvenli bağlanan yetişkinlerin olumlu benlik imgelerini korumak için başkalarının onayına daha az gereksinim duydukları belirtilmiştir. Bu konuda daha az kaygı yaşadıkları ve başkalarıyla daha kolay yakınlık kurabildikleri ve özerk kalmayı da başarabildiklerini vurgulanmıştır. (akt, Kart ,2008)

Saplantılı Bağlanma Stili; Saplantılı yetişkinler yanlış anlaşıldıklarını düşünürler. Gerçekte olana göre kendilik değerlerinin daha düşük algılandığını düşünürler. Saplantılı bağlanan kişilerde en belirgin özellik, kendine-güven eksikliğidir. Başka kişileri güvenilmez bulurlar ve onları kalıcı, uzun süreli ilişkiler için vaatte bulunmaya isteksiz olarak algılarlar (Simpson, 1998). Reddedilmekten ve yakın bir ilişkide karşı tarafın terk etmesinden korkarlar.

Korkulu-Kaçınmacı Bağlanma Stili; Bireysel değersizlik duyguları ile başkalarının güvenilmez ve reddedici olduğuna ilişkin beklentileri yansıtır (Sümer ve Güngör, 1999). Bu gruptaki yetişkinler, sosyal temas ve yakınlık kurmak isterler. Fakat başka kişilere karşı güvensizlik ve reddedilme korkusu yaşadıkları için öznel rahatsızlık ve sosyal onaya karşı aşırı bir duyarlılıkla yolunda gitmeyen sosyal ilişkiler kurarlar. Bu tür kişiler reddedilme olasılığını engellemek için riskli buldukları sosyal ortam ve yakın ilişkilerden kuvvetle kaçarak incinmemeyi güvence altına almaya çalışırlar.

Kayıtsız - Kaçınmacı Bağlanma Stili*;* Kendine değer verme ve başkalarına karşı olumsuz tutuma sahip olmanın karışımı ile tanımlanır (Sümer ve Güngör, 1999). Bu gruptaki yetişkinler, bağlanma gereksinimlerini göz ardı ederler. Bu stil, bağlanma sisteminin durdurulduğu çok daha karmaşık bir stratejiyi yansıtmaktadır(Bowlby,1980). Bartholomew'e göre (1990) Bağlanma figürünün reddedişi karşısında olumlu bir benlik imgesini sürdürmenin tek yolu, kendini bu figürden uzak tutmak ve olumsuz duyguları önemsizleştirecek bir benlik modeli geliştirmektir. Bu gruptaki yetişkinler, yakın ilişkilerden kaçar; bağımsızlığa aşırı değer verir ve ilişkilerin çok da önemli olmadığına inanmaya başlarlar. Bunun

sonucu çalışma yaşamı ya da boş zaman faaliyetleri gibi hayatın belli bir şahsa (bağlanma figürüne) bağlı olmayan boyutlarına odaklanma eğilimi sergilemeleridir (akt.Kart,2008).

		BENLİK MODELİ (Bağımlılık)	
		Olumlu (düşük)	Olumsuz (yüksek)
BAŞKALARI MODELİ (Kaçınma)	Olumlu (düşük)	I. GÜVENLİ Yakın ilişki kurma konusunda rahat ve özerk	II. SAPLANTILI İlişkilerde takıntılı
	Olumsuz (yüksek)	IV. KAYITSIZ Yakınlığa karşı kayıtsız ve karşıt bağımlı	III. KORKULU Yakınlıktan korkan ve sosyal açıdan kaçınan

Şekil 1: Yetişkin Bağlanma Biçimi- Dörtlü Bağlanma Modeli Bartholomew ve Horowitz'den alınmıştır. (akt. Çelen,2007)

1.5. Konu ile İlgili Yurtiçi ve Yurtdışında Yapılan Araştırmalar

1.5.1. Kadına Yönelik Şiddet ile İlgili Yapılan Yurtiçi ve Yurtdışı Araştırmalar

Ayşe Gül Altınay ve Yeşim Arat'ın toplamda 18 ay süren ve 2006-2007 yılında yaptıkları Türkiye'de Kadına Yönelik Şiddet araştırmasında, toplam 1800 evli kadınla 56 ile dağılmış yerleşim yerinde, kadınların eşlerinden gördükleri şiddetle ilgili deneyimleri ve görüşleri tespit edilmiştir. Bu araştırmanın en önemli bulgularından biri her üç kadından birinin şiddet gördüğü ve her on kadının dokuzunun dayağı haklı görmediği olmuştur. Kadınların şiddet gördüklerini daha önce kimseye anlatmadıkları ve çocukken maruz kalının şiddetin, erkeklerin şiddet uygulama olasılığını ve kadınların da şiddete maruz kalma olasılığını iki kat arttırdığı gözlenmiştir.(Altınay ve Arat, 2007)

Prof. Dr. Faruk Kocacık'ın 2004 yılında yaptığı araştırmasında görüşülen 695 kadının % 54'ü ailelerinde şiddet gördüklerini, şiddet gördüğünü söyleyenlerin % 35.2'si en az 4 yıl ve daha fazla zamandır şiddete maruz kaldıklarını söylemişlerdir.

Şiddette uğrayan kadınların gördükleri türüne göre, kadınların %42.3'ünün dayak, % 40.1'nin tehdit ve küfür, %12.6'sının yaralama, %3.2'sinin cinsel taciz ve tecavüz, %1.4'ünün eve kapatma ve %0.4'ünün ölüm tehdidi ile karşı karşıya kaldıkları anlaşılmıştır.(Sırmalı,2009)

Boğaziçi Üniversitesi öğretim görevlilerinden Esmer' in (1991) İstanbul' da 116 çift üzerinde yaptığı bir araştırmada, araştırma kapsamına alınan kadınların %44'ünün eşlerinden en az bir kere dayak yediği belirtilmiştir . Kadınların %55'i, kadının kocasından dayak yemeyi hak ettiği durumların olabileceğini düşünmektedir. Görüşme yapılan kocalardan %46'sı eşlerini hiçbir zaman şiddet uygulamadıklarını belirtmiş, %44'ünün ise şiddet uyguladığı ortaya çıkmıştır. Eşlerine şiddet uygulayan kocalara göre şiddetin başlıca nedeni eşlerinin söz dinlememesidir.

Filiz Kayacıklı başkanlığında bir grup bilim adamının Türkiye genelinde Aile içi Şiddetin Sebep ve Sonuçlarına ilişkin 4287 hanede gerçekleştirdiği araştırmanın bulgularına göre; katılımcıların %57,7'si şiddetin evliliğin ilk günlerinde açığa çıktığını belirtmişlerdir. Şiddet biçimlerinden sözel şiddetin oranı %84, fiziksel şiddetin oranı ise %78,8'dir. Bu sonuçlara göre her iki şiddet çoğu zaman birlikte açığa çıkmaktadır. Katılımcıların %39,6'sı için şiddet ağır biçimde gerçekleşirken, %69,1'ine göre ise şiddetin en yaygın uygulama biçimini "dövme" ve "tokat" oluşturmaktadır.

Vatandaş'ın (2003) Türkiye'de yasayan ve halen evli olan Türkiye'nin yedi bölgesinden de seçmiş olduğu, 98 kentsel, 173 kırsal olmak üzere toplam 271 yerleşim biriminde 5385 kişiye uygulamış olduğu anketin sonuçlarına göre, gerektiğinde bir erkeğin karısını dövebileceğini söyleyen erkeklerin oranı %38,3 iken, bu konuda kararsız olanlar %12,1'dir. Aynı soru karşısında %16,2 kadın erkeğin kadını dövebileceğini söylerken , %9,8 kadın kararsız kalmıştır. Gerektiğinde bir erkek karısını dövebilir yanıtını veren erkeklerin büyük çoğunluğunu okur-yazar olmayanlar oluştururken bu gruba lise ve üniversite mezunları da dahil olmuştur. Araştırma kapsamındaki erkeklerin %25'i eşlerine ara sıra da olsa fiziksel şiddet uyguladıklarını belirtmişlerdir. Ancak eşin fiziksel şiddetine maruz kalmayla ilgili bir soru kadınlara yöneltildiği zaman kadınların %32,5'i fiziksel şiddete uğradıklarını belirtmişlerdir. Erkeklerle kadınların verdikleri

cevaplar arasındaki orantısızlıkla erkeklerin uygulamış oldukları fiziksel şiddeti bir miktar gizleme eğilimi gösterdiklerini belirtilmiştir.

Özkan'ın (1995) kadın sığınma evinde kalan kadınlarla yaptığı çalışmasında, çalışmaya katılan kadınların %60'ının sözel, fiziksel ve cinsel şiddete maruz kaldıkları belirtilmiştir. Çalışmada maruz kalınan şiddet türü ile psikolojik iyilik-hali arasında anlamlı bir farklılık bulunmamıştır. Bunun yanı sıra şiddet türü ile evlilik uyumu arasında anlamlı farklılık bulunmaktadır.

Avrupa ülkelerinde kıyaslamalı olarak yapılan bir araştırmanın sonuçlarına göre aile içinde tecavüzle ilgili yasal durumlar ülkelere göre farklılık göstermektedir. Aile içi tecavüze zarar vermeyen ülkeler arasında Almanya, Finlandiya, Yunanistan, İrlanda, İsviçre bulunmaktadır. Erkeğin açıkça cezalandırılamayacağına dair hükümler bulunmayan ve mahkeme yorumuna bırakılan ülkeler ise, Belçika, Çekoslovakya, Danimarka, Fransa, İtalya, Lüksemburg, Norveç, Polonya, Portekiz, İskoçya ve İspanya'dır. Mahkeme kararına göre ayrı yasayan çiftlere ceza uygulayan ülkeler sadece İngiltere, Macaristan ve Yugoslavya iken birlikte yasama durumunda ceza uygulayan ülkeler, Hollanda, Avusturya ve İsveç'tir.

2001–2002 Britanya suç araştırması sonuçlarına göre, İngiltere ve Galler'de şiddet içeren suçların yaklaşık dörtte biri aile içerisinde işlenmektedir. Eşler arasındaki şiddetin kurbanlarının %81'inin kadın olduğu belirtilmiştir.

ABD'de her 7.4 saniyede bir, kadınların eşleri tarafından şiddete maruz kaldıkları belirlenmiştir. 1991'de yapılan bir araştırmada, kadınlar arasında yaralanmaların sık rastlanılan nedenlerinden birinin aile içi şiddet olduğunu göstermektedir. 16-66 yaşları arasında, her sosyo-ekonomik kesim ve kimlikten kadınlarda şiddetin sonuçlarına rastlandığı, dövülen kadınların %28'inin hastanede tedavi görmüş olduğu, %13'ünün ise ciddi ameliyat geçirmek zorunda kaldığı belirtilmiştir. İstatistiklere göre, %86'lık bir kesim daha önceden de dayak yemiş, %40'ı ise tedavi görmek zorunda kalmıştır. Travmatik yaralanma geçirerek acil servislere başvuran kadınların %16-%30'unun yaralanmalarının aile içi şiddetten kaynaklandığı görülmektedir.

Belçika'daki 956 kadın denek üzerinde yapılan bir araştırmada kadınlardan %3'ünün çok yoğun bir şekilde şiddete uğradığı, %13'ünün daha az yoğunlukta, %25'inin ise oldukça az bir yoğunlukta şiddete uğradıkları ortaya çıkmıştır.

Kanada'da yapılan bir araştırmaya göre; 428 Kanadalı kadından %17'sinin fiziksel şiddet yaşamış olduğu tespit edilmiştir.

Kolombiya'da yapılan bir araştırmanın sonuçları ise şöyledir: 3272'si kentli, 2118'i kırsal alanda yaşayan toplam 5390 Kolombiyalı kadından %20'sinin fiziksel şiddete, %33'nün psikolojik şiddete ve %10'unun da tecavüze maruz kaldıkları ortaya çıkmıştır.

Kostarika'da yapılan bir araştırmanın sonuçlarına göre, Kostarikalı 1388 kadından %54'ü fiziksel şiddete uğramışlardır.

Japonya'da yapılan araştırma sonuçlarına göre, 796 Japon kadından %58'i fiziksel, %65.7'si duygusal, %59'u cinsel şiddet yaşamışlardır.

1.5.2. Psikolojik Dayanıklılık İle İlgili Yapılan Yurtiçi ve Yurtdışı Araştırmalar

Dayanıklılık ile ilgili araştırmalar genellikle çocuklar ve ergenler üzerinde yapılmıştır.

Yrd. Doç. Dr. Şerife Terzi'nin Üniversite Öğrencilerinin Psikolojik Dayanıklılıkları ve Algıladıkları Sosyal Destek Arasındaki İlişkiyi araştırdığı çalışmasında, psikolojik dayanıklılık ile algılanan sosyal destek arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Bu araştırmada, 66'sı kız, 74'ü erkek toplam 140 üniversite öğrencisi Psikolojik Dayanıklılık Ölçeği III-R ve Çok Boyutlu Algılanan Sosyal Destek Ölçeğini cevaplamışlarıdır. Araştırmanın sonucunda psikolojik dayanıklılık ile algılanan sosyal destek arasında anlamlı bir ilişki bulunmuştur.

Özlem Karaırmak'ın 2007 de yapmış olduğu "Deprem Yaşamış Bireylerdeki Psikolojik Sağlamlığa Etki Eden Kişisel Faktörlerin İncelenmesi" adlı çalışmada depremzedelerde psikolojik sağlamlığı açıklayan olumlu duygusal ve bilişsel faktörler arasındaki ilişkiler incelenerek psikolojik sağlamlığı açıklayan bir yapısal eşitlik modeli sınanmıştır. Olumlu bilişsel ve duygusal kişisel faktörlerin (benlik-saygısı, mizaca bağlı umut, iyimserlik, yaşam doyumu, olumlu duygular) psikolojik

sağlamlıkla ilişkilisine bakılmıştır. Depremzedeler arasında psikolojik sağlamlığı açıklayan mizaca bağlı bilişsel ve duygusal yolları açıklayan bir yapısal eşitlik modeli önerilmiştir. Modeldeki olumlu kişisel faktörlerin hepsi dolaylı ya da direk olarak psikolojik sağlamlıkla ilişkili bulunmuştur. Benlik saygısı, umut ve iyimserliğin psikolojik sağlamlık üzerinde olumlu duyguların ve yaşam doyumunun üzerinden dolaylı etkisi olduğu belirtilmiştir. Benlik-saygısının ve psikolojik sağlamlığın iyi oluş ve akıl sağlığı için iki önemli kavram olduğu bu araştırmada desteklenmiştir.

Emmy Werner 1970'lerde dayanıklılık kavramını ilk kullanan bilim insanlarından olmuştur. Kauai'den bir dizi çocuğu incelemiştir. Kauai oldukça fakir bir Hawaii adasıdır. İncelemedeki çocukların çoğu alkolik yada akıl hastası ailelere sahiplerdir. Ailelerin çoğuda aynı zamanda işten çıkarılmıştır. Werner, bu kötü durumda yetişen çocuklarda, üçte ikisinin ileriki onlu yaşlarında kronik işsizlik, madde kullanımı ve evlilik dışı çocuk sahibi olma gibi zarar verici davranışlar gösterdiklerini belirtmişlerdir. Fakat bu gençlerin üçte biri ise bu zarar verici davranışlarda bulunmamışlardır. Werner, ikinci gruba dayanıklı adını vermiştir. Dayanıklı çocuklar ve ailelerinin, onları dayanıksız çocuk ve ailelerinden farklı kılan özellikleri bulunmaktadır.

Dayanıklılık, 1980'lerde şizofrenik annelerin çocuklarının incelenmesinden büyük bir teorik ve araştırma konusu olarak ortaya çıkmıştır. Masten'nin (1989) araştırmasında, sonuçlar şizofrenik ailelelere sahip çocukların, sağlıklı çocuklara göre rahatlatıcı ilgi göremeyebileceğini ve böyle bir durumun çocuğun gelişimine etki edeceğini göstermiştir. Fakat, hasta ailelere sahip bazı çocuklar iyi gelişmiş ve akademik başarı konusunda yeterli olmuş ve dolayısıyla da konusundaki araştırmaları karşıtlıklara verilen bu tarz cevapları anlamaya itmişlerdir. Dayanıklılık konusundaki araştırmanın başında, araştırmacılar, yanlış tedavi, katastrofik yaşam olayları ya da şehirsel yoksulluk gibi kötü koşullarda kişilerin uyum sağlamasını açıklayan koruyucu faktörleri keşfetmeye kendilerini adamışlardır. Empirik çalışmaların odağı bu noktada altta yatan koruyucu süreçleri anlamaya yönelmiştir.

Voegler (2000), barınakta yaşayan 9-15 yaş grubu 50 çocuk ve anneleriyle görüşerek evsiz gençlerin dayanıklılığı üzerinde kümülatif riskin etkisini azaltmada çocuk ve

anne faktörlerinin rolü araştırmıştır. Çocukların dayanıklılığı çeşitli ölçeklerce ölçülen, yüksek risk karşısında sosyal davranışlar, sosyal yaşantılar ve afektif yanıtlardan yüksek puan alma ile tanımlanmıştır. Çocukların dayanıklılığıyla en çok, bilişsel yetenek, uyum, sosyal öz-etkililik gibi bireysel özellikler ilişkili bulunmuştur. Balakas'ın (1999) evsiz 22 anne-çocuk çiftiyle yaptığı araştırmada, ilkokul dönemindeki evsiz çocukların dayanıklılığı ile ailelerinin dayanıklılığı arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Çocuklarda dayanıklılığın ölçümü olarak benlik-saygısı ve aile dayanıklılığının ölçümü olarak da aile güçlülüğü ve aile problem çözme iletişimi temel alınmıştır. Çocukların benlik-saygısının ölçümünde Çocuklar için Benlik-Algısı Profili, aile güçlülüğünün ölçümünde Aile Sağlamlık Endeksi ve aile problem çözme iletişiminin ölçümünde de yine Aile Problem Çözme iletişimi kullanılmıştır. Çocukların dayanıklılığı ile aile dayanıklılığı arasında anlamlı ilişki bulunmamıştır.

1.5.3. Bağlanma ile İlgili Yapılan Yurtiçi ve Yurtdışı Araştırmalar

Aydın (2002), tarafından yapılan 408 kişinin katıldığı araştırmada bağlanma stili ve motivasyon profili incelenmiştir. Çalışmanın amacı, bağlanma stillerinin güç ihtiyacı, başarı ihtiyacı ve birlikte olma ihtiyacı ile olan ilişkilerini incelemektir. Araştırmanın analizlerinde bağlanma stili ile motivasyon profili arasında bir ilişki olduğu gözlenmiştir. Korkulu bağlanma stiline sahip bireylerin, kayıtsız, saplantılı ve güvenli bağlanma stillerine sahip bireylerden daha az birlikte olma ihtiyacına sahip oldukları belirtilmiştir. Korkulu bağlanma stiline sahip bireyler, kayıtsız, saplantılı ve güvenli bağlanma stiline sahip olanlardan daha fazla güç ihtiyacına sahip olarak bulunmuştur. Korkulu bağlanma stiline sahip bireylerin güvenli bağlanma stiline sahip olanlardan daha fazla onaylanma ihtiyacı içinde oldukları gözlenmiştir.

Üretmen, (2003) tarafından 442 lisans ve yüksek lisans öğrencisine yapılan araştırmada yetişkin bağlanma stilleriyle mekana bağlanma ve keşfetme yönelimi arasında bir ilişki olup olmadığı, varsa bu ilişkinin cinsiyete bağlı olarak değişip değişmediği incelenmiştir. Araştırmada kayıtsız bağlanma stiline sahip bireylerin, güvenli bireylere göre daha düşük oranda mekana bağlanma eğilimi gösterdikleri ve kız öğrencilerin keşfetme yönelimlerinin erkeklere göre daha yüksek olduğu belirtilmiştir.

Arıkoğlu (2003), tarafından yapılan çalışma yetişkin bağlanma stilleri ile bağlanma ile ilgili olan kaçınma boyutu ve kaygı boyutu ve sosyo-duygusal durum arasındaki

ilişkiyi incelemek amacı ile yapılmıştır. 145 üniversite öğrencisinin katıldığı çalışmada bağlanma stilleri ile bağlanma boyutları, sosyo-duygusal durum-sıkıntı, kendini denetleyebilme ve bastırıcı savunmacılı ve olumsuz duygu düzenleme beklentileri arasında anlamlı farklar elde edilmiştir.

Işınsu (2003) tarafından yapılan araştırmada aşık çiftlerin, beş yıla kadar evli olan ve beş yılın üzerinde evli olan çiftlerin ikili ilişki biçimleri ile bağlanma stilleri açısından, ayrıca çiftlerin ilişkilerinden gösterdikleri uyum açısından farklılık gösterip göstermedikleri incelenmiştir. Uygulanan istatistiksel analizler sonucunda aşık çiftlerin, nişanlı çiftlerin, beş yıla kadar evli olan çiftlerin ve beş yılın üzerinde evli olan çiftlerin ikili ilişkilerinde güvenli bağlanma yönünden farklılık bulunmuştur. beş yıldan uzun süre evli olan çiftlerin ikili ilişkilerine nişanlı çiftlerden daha güvenli stil ile bağlı oldukları bulunmuştur. Diğer bağlanma stilleri yönünden gruplar arasında fark bulunmamıştır.

Özenç (2002) tarafından yapılan araştırmada bağlanma stillerinin eş seçimi ile kritik ve kritik olmayan evlilik dönemlerindeki doyum üzerindeki rolü incelenmiştir. Çalışmanın diğer amaçları ise belli bağlanma stillerine sahip bireylerin evlilik için hangi bağlanma stilline bağlı eşleri tercih ettiğini ve hangi bağlanma stiline sahip eşlerin daha uyumlu bir evlilik sürdürdüklerini incelemektir. 70 çiftin katıldığı araştırmadan elde edilen sonuçlara göre örneklemde en sık rastlanılan çiftler her iki eşin de güvensiz bağlandığı çiftlerdir. Çalışmaya katılan çiftlerin bağlanma stilleri asında bir ilişki bulunamamıştır.

Wearden ve Walsh (2005), 142 üniversite öğrencisi ile yaptıkları araştırmada, yetişkinlikte bağlanma stilleri, duygu yoksunluğu ve psikolojik belirti rapor etme arasındaki ilişki incelenmişlerdir Korkulu ve saplantılı bağlanma stillerinin olumsuz duygulanımlar ve duygu yoksunluğu ile anlamlı derecede ilişkili olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Kaçınan bağlanma stilinde bu ilişki bulunamamıştır. Korkulu bağlanma ve psikolojik belirti rapor etme arasındaki ilişkinin kısmen duygu yoksunluğu ve olumsuz duygulanımlarla aracılık edildiği ama saplantılı bağlanma ve psikolojik belirti rapor etme arasındaki ilişkinin tepkisel olumsuz duygulanımlarla aracılık edildiği belirtilmiştir.

Murphy (1997) tarafından yapılan bir araştırmada depresif ve depresif olmayan üniversite öğrencilerinin ayrımını yapmak amaçlanmıştır. Bu ayrımı yaparken yetişkin bağlanma stillerinin rolü ve bağlanma stilleriyle depresif kişilik hassaslıkları ve otonominin ilişkileri incelenmiştir. Korkulu ve saplantılı bağlanma stillerinde alınan yüksek puanla depresyon ve olumsuz benlik modeli arasında anlamlı bir ilişki olduğu belirtilmiştir. Hem korkulu hem de saplantılı bağlanmanın bir parçası olan kişinin kendini eleştirmesinin güçlü depresif hassasiyetle ilişkisinin altı çizilmiştir. Kişinin kendini eleştirme bileşenini içermeyen kaçınan bağlanmanın depresif eğilimlerle bir ilişkisinin olmadığı, kendine güvenme ve yakınlıktan kaçınma içerdiği gözlenmiştir.

Meyers (1998) 324 üniversite öğrenci ile yaptığı araştırmada yetişkinlikte bağlanma stilleriyle kişisel yetkinlik, psikolojik huzursuzluk, benlik saygısı ve savunma stillerini içeren duygu ve kaygılarla baş etmeyle ilgili kişisel özellikler arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Güvenli bağlanmış bireylerin, kaçınan ve kaygılı bağlanan bireylere oranla daha yüksek derecede kişisel yetkinlik ve daha düşük derecede psikolojik huzursuzluk gösterdikleri, güvenli bağlanmış bireylerin, kaçınan ve kaygılı bağlanmış bireylere oranla benlik saygısının daha yüksek olduğu, güvenli bağlanmış bireylerin kaçınan ve kaygılı bağlanmış bireylere oranla kendilerini, kendilerinin aleyhine döndürecek kendini suçlama gibi uyumsuz savunma mekanizmalarını daha az kullandıkları belirtilmiştir.

Murray ve arkadaşları (2000) kişinin benlik saygısına ilişkin hissettiklerine göre, eşlerinin ilişkilerinde tatmin sağlamak için kullandıkları eleştirel dile olan güvenlerinin değişip değişmediğini araştırmışlardır. Sonuçlara göre özsaygısı düşük olan bireylerin eşlerinin kendilerini ne kadar olumlu gördüklerini göz ardı ettikleri belirtilmiştir. İstenmeyen güvensizliklerin, eşlerin algılanmasında olumsuz olunmasıyla ve ilişkinin sağlığının düşük düzeyde olmasıyla ilişkili olduğu belirtilmiştir. Gözlemlerin sonucunda sağlıklı ilişkileri olmayan çiftlerin ilişkilerinin zaman içinde daha kötüye gittiği görülmüştür.

1.6. Araştırmanın Problemi

Araştırmanın temel amacı "Kadın Sığınma Evinde Yaşayan Şiddet Görmüş Kadınlar ile Eşiyle Birlikte Yaşamaya Devam Eden Şiddet Görmüş Kadınların Dayanıklılık Ve Bağlanma Durumları Nedir?" şeklinde yapılandırılmıştır. Araştırmanın temel amacı doğrultusunda problemler oluşturulmuştur.

2. Araştırmanın Problemleri

1. Eşiyle birlikte yaşamaya devam eden şiddet görmüş kadınların dayanıklılık durumu nedir?
2. Eşiyle birlikte yaşamaya devam eden şiddet görmüş kadınların bağlanama stili nedir?
3. Kadın sığınma evinde yaşayan şiddet görmüş kadınların dayanıklılık durumu nedir?
4. Kadın sığınma evinde yaşayan şiddet görmüş kadınların bağlanma stili nedir?
5. Kadın sığınma evinde yaşayan şiddet görmüş kadınlar ile eşiyle birlikte yaşamaya devam eden şiddet görmüş kadınların dayanıklılık durumları arasındaki ilişki nedir?
6. Kadın sığınma evinde yaşayan şiddet görmüş kadınlar ile eşiyle birlikte yaşamaya devam eden şiddet görmüş kadınların bağlanma durumları arasındaki ilişki nedir?
7. Öğrenim durumu ve dayanıklılık arasındaki ilişki nedir?
8. Kadın sığınma evinde yaşayan şiddet görmüş kadınların şiddet gördükten sonraki tepkileri nedir?
9. Eşiyle birlikte yaşayan şiddet görmüş kadınların şiddet gördükten sonraki tepkileri nedir?
10. Eşin şiddet uygulama nedenlerinin % frekansı nedir?
11. Hangi faktörler şiddet gören kadınların evi terk etmesine neden olur?

3. Araştırmanın Önemi

Yapılan literatür taramasında Türkiye'de şiddetle ilgili bugüne kadar yapılan araştırmalarda, şiddet gören kadınların dayanıklılık ve bağlanma durumlarının karşılaştırılmasına rastlanmamıştır. Bu çalışma literatüre katkı sağlaması açısından önemlidir.

4. Araştırmanın Kapsam ve Sınırlılıkları

Bu çalışmaya kadın sığınma evinde yaşayan araştırmayı kabul etmiş 30 şiddet görmüş kadın ile eşiyle birlikte yaşayan araştırmayı kabul etmiş 30 şiddet görmüş kadın katılmıştır. Çalışmada örneklem grubuna ulaşılmada güçlük çekilmiş bu nedenle katılımcı sayısı toplam 60 kişi ile sınırlı tutulmuştur.

5. Araştırmanın Varsayımları

Bu araştırmada, kadın sığınma evinde yaşayan şiddet görmüş kadınlar ile eşiyle birlikte yaşayan şiddet görmüş kadınların dayanıklılık ve bağlanma durumları arasındaki farkı ortaya koymak amaçlanmıştır. Araştırmaya katılan kadınların ölçekleri içten cevapladıkları varsayılmıştır.

6. Tanımlar

Şiddet, saldırganlık ve ihmal kavramları, kadına yönelik şiddet ile ilgili literatür incelendiğinde kavramsal olarak birbirlerini karşılamamalarına karşın, çoğu kez birbirinin yerine kullanıldıkları görülmektedir.

Şiddet:

Türk Dil Kurumu'nun Güncel Türkçe Sözlüğünde şiddet, "karşıt görüşte olanlara, inandırma veya uzlaştırma yerine kaba kuvvet kullanma" olarak tanımlanmaktadır. Dünya Sağlık Örgütü (DSÖ) şiddeti, "kişinin kendisine, bir başkasına veya bir gruba karşı, yaralanma, ölüm, psikolojik zarar, az gelişmişlik veya yoksunlukla sonuçlanan (veya sonuçlanma ihtimali yüksek olan) kasıtlı kuvvet kullanımı veya kuvvet kullanma tehdidi" olarak tanımlamıştır. (Sezgin,2007)

Saldırganlık:

Saldırganlık, başkalarına fiziksel veya psikolojik zarar verme niyeti taşıyan tüm davranışları içerir. Niyet saldırganlığın temel öğesidir. Saldırganlık, başkalarına zarar vermeye yönelik bir davranış olduğu gibi aynı zamanda saldırganca davranma güdüsü olarak da kabul edilmektedir.

İstismar: Şiddet tanımı fiziksel saldırganlığın tüm biçimlerine gönderme yaparken, istismar sadece hasar ile sonuçlanan/sonuçlanabilen fiziksel saldırganlığa gönderme yapmaz, aynı zamanda zararla sonuçlanacağı düşünülen fiziksel olmayan kötücül eylemleri de içerir (Sezgin,2007)

Dayanıklılık: Kişilerin güçlü karşıtlık ya da travma ile karlı karşıya geldiklerinde pozitif davranışsal adaptasyon gösterdikleri dinamik bir süreç olarak tanımlanır.

Bağlanma: Bebeğin belli kişilere yakın olma ve kendini onların varlığında daha güvenli hissetme eğilimine bağlanma denir. (akt.Sümer, 2006)

BÖLÜM II

ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ

2.1. Araştırmanın Modeli:

Bu çalışmada betimsel araştırma modeli uygulanarak durum saptanması yapılmıştır.

2.2. Evren ve Örneklem:

Araştırmanın evrenini, İstanbul Anadolu yakasında yaşayan şiddet görmüş kadınlar oluşturmaktadır. Örneklemini ise, şiddet gördükten sonra kadın sığınma evinde yaşamaya başlayan ve şiddet görmesine rağmen eşi ile birlikte yaşamaya devam eden kadınlar oluşturmaktadır. Örneklem araştırmayı kabul eden 60 kadından oluşmaktadır. Örneklem grubunun 30'u kadın sığınma evinde yaşamaktadır. Diğer 30'u ise eşiyle birlikte yaşamaya devam eden kadınlardan oluşmaktadır.

Kadın sığınma evlerine girişlerde gerekli olan yasal izinlerin tamamlanması ve eşinden şiddet görmüş ve eşiyle birlikte yaşamaya devam eden kadınlara ulaşmada yaşanan sıkıntılardan dolayı, yeterli örneklem grubuna ulaşılma süreci bir yılı bulmuştur.

Kadın Sığınma Evleri:

Aile içinde şiddete uğramış kadınların, çocuklarıyla birlikte şiddetten uzak, kendilerini güven içinde hissedebilecekleri, gereksinim duydukları hizmetleri belirlenmiş bir süre içerisinde alabilecekleri, yatılı kamu hizmeti veren kuruluşlardır. Türkiye'de 1980 sonunda gerçekleştirilen Dayağa Karşı Kadın Dayanışması Kampanyasından sonra kadın danışma merkezleri ve kadın sığınma evlerinin kuruluşu ivme kazanmıştır. Kadın sığınma evlerinin temel fonksiyonları; şiddete maruz kalmış kadınların ve çocuklarının güvenli yer ihtiyacını karşılamak, şiddetten uzaklaştırmak, hukuki yardım sağlamak, kadınlara çeşitli eğitim programları sunarak meslek edinmelerine yardımcı olmak, çocuklarının bakımı ve eğitimlerini sağlamak, iş bulmak, bireysel ve grupla psikolojik destek sunulmaktadır. Genel olarak kadınların sığınma evine kabul edilmeleri için bazı ön koşullar bulunmaktadır. Kadının ruhsal sağlığının yerinde olması, zihinsel özrünün bulunmaması, bulaşıcı hastalığı olmaması, alkol ve uyuşturucu gibi madde bağımlılığının olmaması, fuhuşu meslek haline getirmemiş olması ve polis tarafından aranmaması belli başlı koşullardır (Sezgin,2007).

Kadına yönelik şiddetle mücadelede kadın sığınma evlerinin yaygınlaştırılması büyük önem taşımaktadır. Avrupa Birliği standartlarına göre nüfusu 7.500'ü geçen

tüm yerleşim birimlerinde sığınma evi açılmalıdır. Türkiye'de 13.07.2005 tarihinde yürürlüğe giren 5393 sayılı belediyeler kanunu, Büyükşehir Belediyeleri ile nüfusu 50 bini geçen belediyelere, kadın ve çocuklar için sığınma evi açma yükümlülüğü getirmiştir.

2.3. Veri Toplama Araçları:

Araştırmada, Kendini Toparlama Gücü Ölçeği, İlişki Ölçekleri Anketi ile birlikte araştırmacı tarafından hazırlanan bireyi tanıma çizelgesi kullanılacaktır. Bireyi tanıma çizelgesinde kişinin medeni durumu, öğrenim durumu, kiminle birlikte yaşadığı, kendine ait gelirinin olup olmadığı, şiddetin devam ettiği süre, şiddet gördükten sonraki tepkileri, partnerin şiddet uygulama nedenleri gibi sorular bulunmaktadır. Katılımcılara kişisel bilgi formu başta olmak üzere Kendini Toparlama Gücü Ölçeği, İlişki Ölçekleri Anketi sırasıyla verilmiştir.

2.3.1. Kendini Toparlama Gücü Ölçeği:

Wagnild ve Young (1993) tarafından geliştirilen Kendini Toparlama Gücü Ölçeği, Terzi (2006) tarafından Türkçeye uyarlanmıştır. Ölçek 24 maddeli 7'li Likert tipi bir ölçektir. Ölçekten deneklerin işaretledikleri seçeneklerin sayısal değerleri toplanarak tek bir puan elde edilmektedir.

Buna göre ölçekten alınabilecek en düşük puan 24, en yüksek puan ise 168'dir. Yüksek puan kendini toparlama gücü düzeyinin yüksek olduğuna işaret etmektedir. Ölçeğin yapı geçerliği faktör analizi ile saptanmıştır. Yapılan benzer ölçekler geçerliği çalışmasında ise KTGÖ ile Genelleştirilmiş Özyeterlik Ölçeği arasında anlamlı bir ilişki bulunmuştur (r = .83). Ölçeğin cronbach alpha güvenirlik katsayısı .82; test-tekrar test güvenirlik katsayısı r = .84 olarak saptanmıştır. Ölçeğin madde toplam korelasyonları ise .03 ile .69 arasında bulunmuştur.

Kendini Toparlama Gücü Ölçeği psikolojik dayanıklılığın saptanmasında kullanılmıştır.

2.3.2. İlişki Ölçekleri Anketi:

Bu envanter, literatürde geliştiricisi olan Bartholomew (1994), tarafından İlişki Ölçekleri Anketi (**Relationship Scales Questionnaire-RSQ**) olarak adlandırılmaktadır. Ölçek, yetişkinlerde bağlanma stillerini ölçmek amacıyla kullanılmaktadır. Bu süreç ölçekte yer alan 17 duruma katılımcıların kendilerini ne derecede tanımlıyor olmasına verdikleri cevapların derecelendirilmesinden oluşmaktadır. Ölçek Korkulu ve Saplantılı Bağlanmayı ölçen 4'er soru ve güvenli ve kaçınan bağlanmayı ölçen 5'er sorudan oluşmaktadır. Ölçekteki 5. soru doğrudan

değerlendirildiğinde kaçınan bağlanma stilini, tersten değerlendirildiğinde ise saplantılı bağlanma stilini değerlendirmektedir. İlişki Ölçekleri Anketi 7'li likert tipi bir anket olup, cevaplar 1-Beni hiç tanımlamıyor ile 7- tamamıyla beni tanımlıyor arasında verilmektedir. Katılımcıların hangi bağlanma stilinden çok puan aldıkları doğrultusunda hangi bağlanma stiline daha yakın olduklarının belirlenmesi esastır.

Ölçeğin Puanlanması Ölçeğin puanlanması, güvenli, kaçınan, korkulu ve saplantılı bağlanma alt ölçeklerinde alınan puanların toplanması ile yapılmıştır. Ölçek Bartholomew tarafından (1990) tanımlanan bağlanma kalıplarını ölçmek için 17 maddeden oluşmaktadır. Ölçekte 5, 7 ve 17. maddelerin yeniden kodlanması gerekmektedir. Bağlanma kalıplarının ölçülmesinde 5. maddenin hem orijinal hem de recoded versiyonu kullanılmaktadır. 3, 7, 8, 10 ve 17 numaralı maddelerin ortalaması güvenli bağlanma stilini, 1, 4, 9 ve 14 numaralı maddelerin ortalaması korkulu bağlanma stillini vermektedir. 5 (tekrar kodlanmış), 6, 11 ve 15 numaralı maddelerin ortalaması saplantılı bağlanma stilini ve 2, 5 (orijinal), 12, 13 ve 16. maddelerin ortalaması kaçınan bağlanma stilini vermektedir.

İlişki Ölçeği Anketinin Geçerlilik ve Güvenililik Çalışması İlişki ölçeği anketinin Türkiye'deki geçerlilik çalışması, Nebi Sümer (1999) tarafından yapılmıştır. Ölçeğin Türkçeye çevrilmesinde standart çeviri-tekrar çeviri yöntemi kullanılmıştır. Alandan dört uzman ölçekleri önce Türkçeye çevirmiştir. Üzerinde uzlaşılan Türkçe formlar daha sonra başka bir uzman tarafından İngilizce'ye çevrilmiştir. Karşılaştırmalar sonucunda ölçek son halini almıştır. Kuzey Amerika'da yapılan çalışmalarda, İÖA altölçeklerinin görece düşük düzeyde iç tutarlılık katsayılarına sahip oldukları bulunmuştur. Griffin ve Barholomew'un (1994) araştırmasında alt ölçeklerin alfa değeri .42 ila .71 arasında değişmiştir. Ancak düşük iç tutarlılığa rağmen, İÖA alt ölçeklerinin kabul edilir düzeyde test güvenirliğine sahip oldukları (ortalama değişmezlik katsayısı kadınlar için .53 ve erkeler için .49) saptanmıştır (akt. Sümer,1999). Bu araştırma kapsamında yapılan istatistik sonucunda Cronbach-alfa değeri .66 olarak elde edilmiştir.

2.4. Veri Çözümleme Yöntemleri

Çalışmada elde edilen bulgular değerlendirilirken, istatistiksel analizler için NCSS (Number Cruncher Statistical System) 2007&PASS 2008 Statistical Software (Utah, USA) programı kullanıldı. Çalışma verileri değerlendirilirken normal dağılım gösteren parametrelerin iki grup arası karşılaştırmalarında Student t test, normal dağılım göstermeyen parametrelerin iki grup arası karşılaştırmalarında Mann

Whitney U test kullanıldı. Niteliksel verilerin karşılaştırılmasında Ki-Kare testi ve Fisher's Exact Ki-Kare testi kullanıldı. Ölçeklerin geçerlilik güvenilirlik analizi için Cronbach's alpha katsayısı hesaplandı. Ölçek puanlarının birbirleriyle olan korelasyonları için Pearson korelasyon analizi kullanıldı. Sonuçlar %95'lik güven aralığında, anlamlılık $p<0.05$ düzeyinde değerlendirildi.

BÖLÜM III

BULGULAR

Çalışma eşinden şiddet görmüş toplam 60 kadın üzerinde yapılmıştır. Katılımcılar "Eşiyle Yaşayan" (n=30) ve "Kadın Sığınma Evinde Yaşayan" (n=30) olmak üzere iki grup altında incelenmiştir. Eşiyle yaşayan katılımcıların 23'ü (%76.7) eşi ve çocuklarıyla beraber yaşıyorken, 7'si (%23.3) eşinin ailesiyle yaşamaktadır.

İlişki Ölçekleri ve Kendini Toparlama Gücü Ölçeklerinin Geçerlilik Güvenilirlik Analizi Değerlendirme Sonuçları:

Ankete uygulanan geçerlilik güvenilirlik analizi sonuçlarına göre uygulanan anket geçerli ve güvenilir bulunmuş olup değerlendirmeye tabi tutulmuştur. Alfa katsayısı, ölçekte yer alan k sorunun türdeş bir yapıyı açıklamak ya da sorgulamak üzere bir bütün oluşturup oluşturmayacağını tespit etmekte kullanılır.

Tablo 1:Geçerlilik-Güvenilirlik Değerleri

	İç tutarlılık ®
Kendini Toparlama Gücü Ölçeği (24 soru)	*0,932*
Güvenli Bağlanma (5 soru)	*0,383*
Korkulu Bağlanma (4 soru)	*0,636*
Saplantılı Bağlanma (4 soru)	*0,372*
Kaçınan Bağlanma (5 soru)	*0,432*

Kendini toparlama gücü ölçeğinin Cronbach's alpha katsayısı 0.932 bulunmuş olup, anketin çok iyi düzeyde geçerlik ve güvenilir katsayısına sahip olduğu söylenebilir.
İlişki ölçeğinin alt gruplarının geçerlilik katsayıları 0.372 ile 0.636 arasında değişmekte olup bunlarda iyi düzeyde geçerlik ve güvenilir katsayısına sahip bulunmuşlardır.

Tablo 2:Ölçek Puanlarının Korelasyonu

	Dayanıklılık Toplam Puanı	Güvenli Bağlanma	Korkulu Bağlanma	Saplantılı Bağlanma	Kaçınan Bağlanma
Dayanıklılık Toplam Puanı	1,000	***0,349****	0,034	-0,009	0,1432
Güvenli Bağlanma		1,000	***-0,345****	-0,028	-0,082
Korkulu Bağlanma			1,000	0,054	***0,513****
Saplantılı Bağlanma				1,000	-0,059
Kaçınan Bağlanma					1,000

Pearson korelasyon analizi kullanıldı *** p<0.01*

Dayanıklılık toplam puanı ile güvenli bağlanma stili arasında pozitif yönde, %34.9 düzeyinde ve istatistiksel olarak ileri düzeyde anlamlı bir ilişki bulunmaktadır (r:0.349; p:0.006; p<001).

Güvenli bağlanma stili puanı ile korkulu bağlanma arasında negatif yönde, %34.5 düzeyinde ve istatistiksel olarak ileri düzeyde anlamlı bir ilişki bulunmaktadır (r:-0.345; p:0.007; p<001).

Korkulu bağlanma stili puanı ile kaçınan bağlanma arasında pozitif yönde, %51.3 düzeyinde ve istatistiksel olarak ileri düzeyde anlamlı bir ilişki bulunmaktadır (r:0.513; p:0.001; p<001).

Tablo 3:Dayanıklılık Toplam Puanına İlişkin Karşılaştırmalar

	Dayanıklılık Toplam Puanı		*p*
	Evet	**Hayır**	
	Ort±SD	**Ort±SD**	
Şiddet Gördükten sonra Yapılanlar			
Evi terk ederim	129,32±12,79	93,65±10,09	***t:11,930; p:0,001*****
Polis Çağırdım	125,46±13,77	108,38±21,66	***t:3,446; p:0,002*****
[+]Bir şey olmamış gibi davranırım	95,67±6,98	114,98±21,72	***Z:2,279; p:0,023****
Yaşadıklarımın sona ermesi için Allah'a dua ederim	93,00±6,41	115,90±21,23	***t:6,321; p:0,001*****
Susup öfkesinin geçmesini beklerim	96,70±18,69	115,16±20,62	***t:-2,620; p:0,011****
Davranışlarımı gözden geçiririm	91,80±12,43	113,93±21,07	***t:-2,034; p:0,042****

t: Student t test *Z: Mann Whitney U test*

Şiddet gördükten sonra evi terk ederim diyen katılımcıların dayanıklılık toplam puanları ile evi terk etmem diyen katılımcıların puanlarından istatistiksel olarak ileri düzeyde anlamlı yüksektir ($p<0.01$).

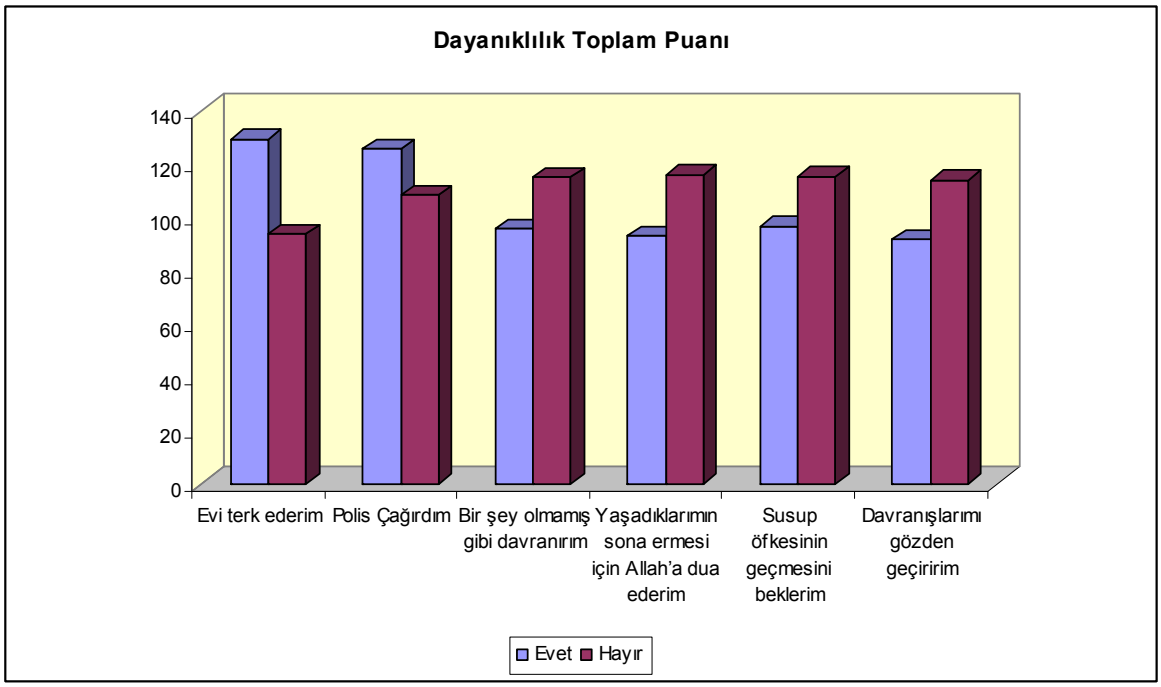
Şiddet gördükten sonra polis çağırırım diyen katılımcıların dayanıklılık toplam puanları ile polis çağırmam diyen katılımcıların puanlarından istatistiksel olarak ileri düzeyde anlamlı yüksektir ($p<0.01$).

Şiddet gördükten sonra bir şey olmamış gibi davranırım diyen katılımcıların dayanıklılık toplam puanları istatistiksel olarak anlamlı düzeyde düşüktür ($p<0.05$).

Şiddet gördükten sonra yaşadıklarının sona ermesi için Allah'a dua ederim diyen katılımcıların dayanıklılık toplam puanları istatistiksel olarak ileri düzeyde anlamlı düşüktür ($p<0.01$).

Şiddet gördükten sonra susup eşinin öfkesinin geçmesini bekleyen katılımcıların dayanıklılık toplam puanları istatistiksel olarak anlamlı düzeyde düşüktür ($p<0.05$).

Şiddet gördükten sonra davranışlarımı gözden geçiririm diyen katılımcıların dayanıklılık toplam puanları istatistiksel olarak anlamlı düzeyde düşüktür ($p<0.05$).

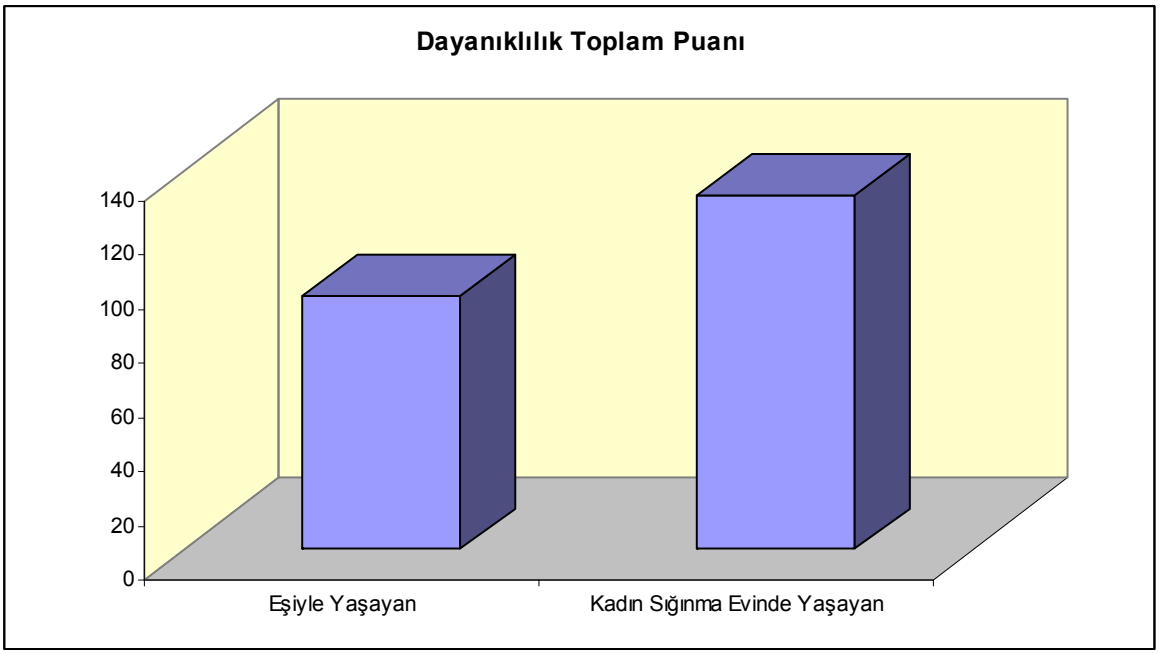
Şekil 2:Şiddet gördükten sonra yapılanlara göre dayanıklılık toplam puanı dağılımı

Tablo 4:İlişki Ölçeği Puanlarına İlişkin Karşılaştırmalar

	Eşiyle Yaşayan	**Kadın Sığınma Evinde Yaşayan**	***p***
	Ort±SD	**Ort±SD**	
Dayanıklılık Toplam puanı	93,50±9,95	130,67±10,55	***t:-14,027; p:0,001*****
Güvenli Bağlanma	3,95±0,74	4,36±0,76	***t:-2,129; p:0,037****
Korkulu Bağlanma	3,99±1,05	4,11±1,30	***t:-0,408; p:0,685***
Saplantılı Bağlanma	4,25±0,75	4,16±1,04	***t:0,391; p:0,697***
Kaçınan Bağlanma	3,65±0,66	3,96±1,08	***t:-1,357; p:0,180***

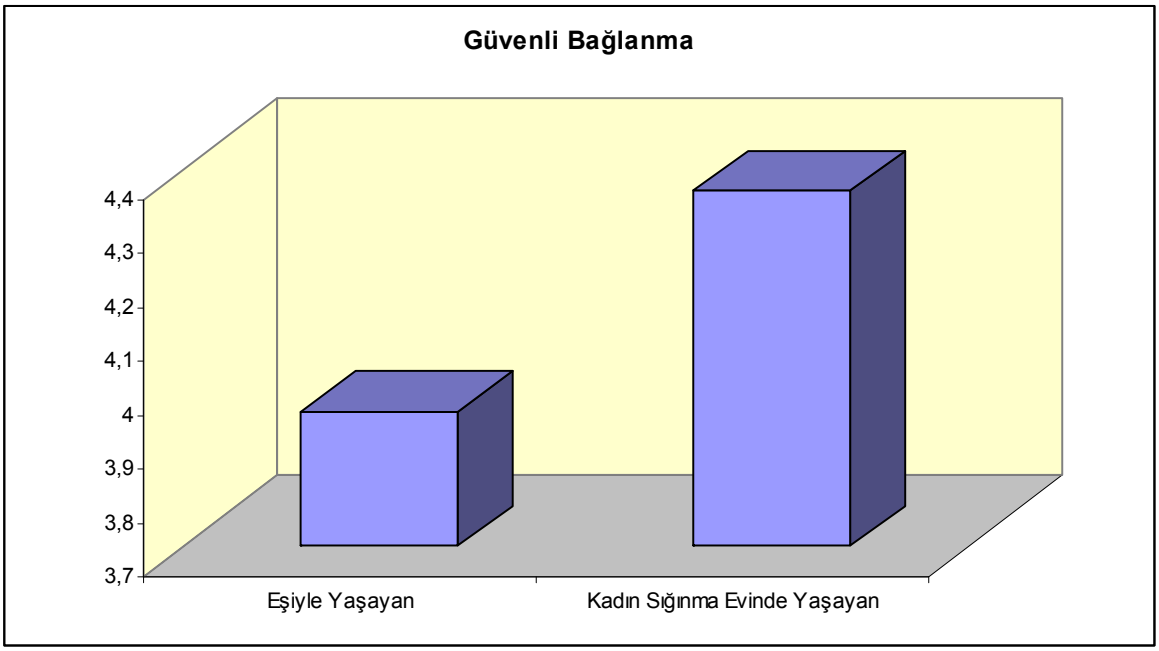
t: Student t test ** p<0.05* *** p<0.01*

Kadın sığınma evinde yaşayan katılımcıların dayanıklılık toplam puan ortalamaları, eşiyle yaşayan olguların puan ortalamalarından istatistiksel olarak ileri düzeyde anlamlı yüksektir (p<0.01).

Şekil 3:Gruplara göre dayanıklılık toplam puanı dağılımı

Kadın sığınma evinde yaşayan katılımcıların güvenli bağlanma stili puan ortalamaları, eşiyle yaşayan olguların puan ortalamalarından istatistiksel olarak anlamlı düzeyde yüksektir (p<0.05).

Şekil 4:Gruplara göre güvenli bağlanma puanı dağılımı

Tablo 5:Kendini Toparlama Gücü Ölçeği Maddelerine Verilen Cevapların Dağılımı

	Kendini Toparlama Gücü Ölçeği													
	Kesinlikle Katılmıyorum		2		3		4		5		6		Kesinlikle Katılıyorum	
	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%
1. Yaptığım planlara uyarım.	4	*6,7*	2	*3,3*	13	*21,7*	23	*38,3*	8	*13,3*	6	*10,0*	4	*6,7*
2. İşlerin bir şekilde üstesinden gelirim.	1	*1,7*	-	*-*	8	*13,3*	24	*40,0*	13	*21,7*	13	*21,7*	1	*1,7*
3. Herkesten çok kendime güvenirim	1	*1,7*	-	*-*	1	*1,7*	9	*15,0*	25	*41,7*	12	*20,0*	12	*20,0*
4. İlgi duyduğum her şey benim için önemlidir.	-	*-*	-	*-*	-	*-*	21	*35,0*	21	*35,0*	12	*20,0*	6	*10,0*
5. Gerektiğinde kendi başıma ayakta kalabilirim.	2	*3,3*	2	*3,3*	7	*11,7*	24	*40,0*	8	*13,3*	13	*21,7*	4	*6,7*
6. Hayatta başardıklarımla gurur duyarım.	-	*-*	-	*-*	-	*-*	6	*10,0*	26	*43,3*	18	*30,0*	10	*16,7*
7. Genellikle ileriye dönük düşünürüm.	4	*6,7*	3	*5,0*	6	*10,0*	19	*31,7*	13	*21,7*	10	*16,7*	5	*8,3*
8. Kendimle arkadaşımdır.	-	*-*	-	*-*	-	*-*	13	*21,7*	24	*40,0*	13	*21,7*	10	*16,7*
9. Zaman içinde birçok şeyi yapabileceğimi düşünürüm.	2	*3,3*	2	*3,3*	8	*13,3*	*20*	33,3	11	*18,3*	10	*16,7*	7	*11,7*
10. Kararlıyımdır.	8	*13,3*	3	*5,0*	10	*16,7*	13	*21,7*	8	*13,3*	10	*16,7*	8	*13,3*
11. Olayların ayrıntılarını genellikle merak etmem.	8	*13,3*	3	*5,0*	5	*8,3*	12	*20,0*	14	*23,3*	12	*20,0*	6	*10,0*
12. İşleri zamanında yaparım.	7	*11,7*	2	*3,3*	11	*18,3*	14	*23,3*	14	*23,3*	9	*15,0*	3	*5,0*
13.Disiplinliyimdir.	2	*3,3*	4	*6,7*	10	*16,7*	16	*26,7*	11	*18,3*	14	*23,3*	3	*5,0*
14. İlgilendiğim şeyleri yapmayı sürdürüyorum.	7	*11,7*	3	*5,0*	19	*31,7*	8	*13,3*	10	*16,7*	12	*20,0*	1	*1,7*
15. Çoğu zaman gülecek bir şey bulurum.	1	*1,7*	1	*1,7*	5	*8,3*	19	*31,7*	20	*33,3*	10	*16,7*	4	*6,7*
16. Zor durumlarda, kendime olan güvenim bana güç verir.	7	*11,7*	2	*3,3*	6	*10,0*	18	*30,0*	12	*20,0*	9	*15,0*	6	*10,0*
17. Genellikle insanların zor durumlarda güvenebileceği biriyimdir.	-	*-*	-	*-*	1	*1,7*	3	*5,0*	10	*16,7*	29	*48,3*	17	*28,3*
18. Genellikle bir duruma değişik açılardan bakabilirim.	-	*-*	2	*3,3*	8	*13,3*	19	*31,7*	20	*33,3*	10	*16,7*	1	*1,7*
19. Bazen istemesem de kendimi işleri yapmaya zorlarım.	-	*-*	1	*1,7*	7	*11,7*	26	*43,3*	14	*23,3*	12	*20,0*	-	*-*
20. Hayatımın bir anlamı vardır.	1	*1,7*	-	*-*	10	*16,7*	8	*13,3*	18	*30,0*	14	*23,3*	9	*15,0*
21. Bir şey yapamayacağım şeylerin üzerinde durmam.	1	*1,7*	-	*-*	-	*-*	8	*13,3*	11	*18,3*	29	*48,3*	11	*18,3*
22. Zor bir durumdaysam genellikle bir çıkış yolu bulabilirim.	-	*-*	1	*1,7*	14	*23,3*	21	*35,0*	9	*15,0*	15	*25,0*	-	*-*
23. Yapmak zorunda olduklarım için yeterli enerjiye sahibimdir.	11	*18,3*	2	*3,3*	10	*16,7*	12	*20,0*	13	*21,7*	6	*10,0*	6	*10,0*
24. Beni sevmeyen insanların olması benim için problem değildir.	5	*8,3*	1	*1,7*	4	*6,7*	17	*28,3*	8	*13,3*	13	*21,7*	12	*20,0*

Tablo 6:İlişki Ölçekleri Anketi Maddelerine Verilen Cevapların Dağılımı

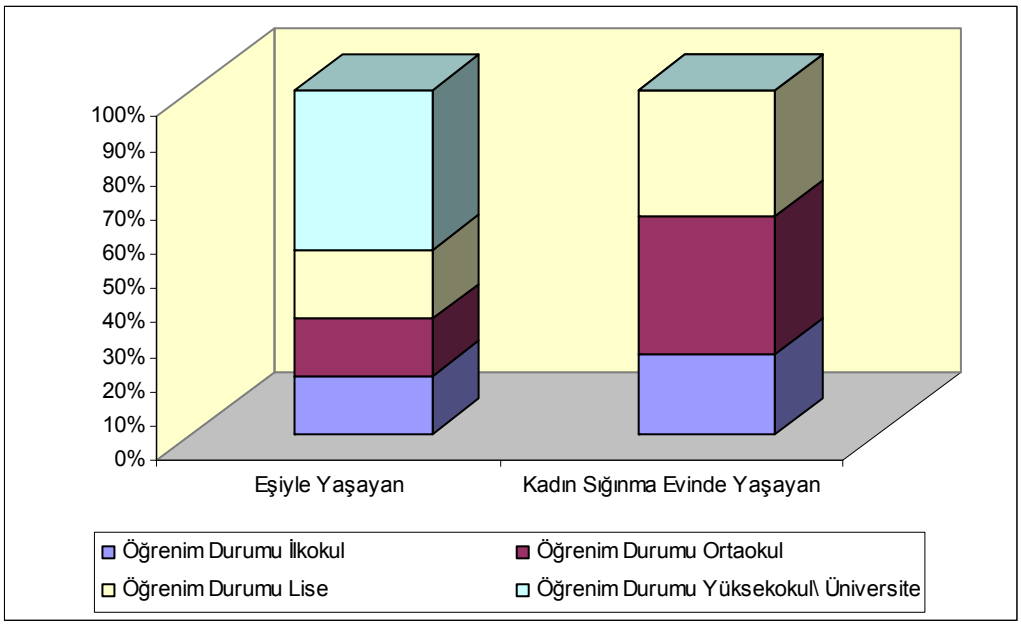
	İlişki Ölçekleri Anketi													
	Beni hiç tanımlamıyor		2		3		Kısmen tanımlıyor		5		6		Beni tanımlıyor	
	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%
Başkalarına kolaylıkla güvenemem	8	13,3	2	3,3	11	18,3	11	18,3	13	21,7	7	11,7	8	13,3
Kendimi bağımız hissetmem benim için çok önemli			3	5,0	10	16,7	18	30,0	15	25,0	8	13,3	6	10,0
Başkalarıyla kolaylıkla duygusal yakınlık kurarım	3	5,0	7	11,7	7	11,7	16	26,7	15	25,0	4	6,7	8	13,3
Başkalarıyla çok yakınlaşırsam incitileceğimden korkuyorum	2	3,3			3	5,0	12	20,0	15	25,0	16	26,7	12	20,0
Başkalarıyla yakın duygusal ilişkilerimin olmadığı sürece rahatım	13	21,7	4	6,7	15	25,0	20	33,3	1	1,7	2	3,3	5	8,3
Başkalarıyla tam anlamıyla duygusal yakınlık kurmak istiyorum	3	5,0	4	6,7	3	5,0	10	16,7	14	23,3	17	28,3	9	15,0
Yalnız kalmaktan korkarım	14	23,3	6	10,0	5	8,3	8	13,3	2	3,3	15	25,0	10	16,7
Başkalarına rahatlıkla güvenip bağlanabilirim	8	13,3	2	3,3	7	11,7	23	38,3	7	11,7	3	5,0	10	16,7
Başkalarına tamamıyla güvenmekte zorlanırım	11	18,3	3	5,0	5	8,3	22	36,7	6	10,0	7	11,7	6	10,0
Başkalarının bana dayanıp bel bağlaması konusunda oldukça rahatım	1	1,7	10	16,7	11	18,3	21	35,0	6	10,0	5	8,3	6	10,0
Başkalarının bana benim onlara verdiğim kadar değer vermediğinden kaygılanırım	6	10,0	8	13,3	7	11,7	8	13,3	17	28,3	7	11,7	7	11,7
Kendi kendime yettiğimi hissetmem benim için çok önemli	4	6,7			1	1,7	10	16,7	10	16,7	20	33,3	15	25,0
Başkalarının bağlanmamalarını isterim	15	25,0	12	20,0	17	28,3	8	13,3	3	5,0	2	3,3	3	5,0
Başkalarıyla yakın olmak beni rahatsız eder	16	26,7	11	18,3	13	21,7	11	18,3	5	8,3	1	1,7	3	5,0
Başkalarının bana benim istediğim kadar yakınlaşmakta gönülsüz olduklarını düşünüyorum	15	25,0	11	18,3	12	20,0	10	16,7	4	6,7	8	13,3	-	-
Başkalarına bağlanmamayı tercih ederim	18	30,0	9	15,0	11	18,3	13	21,7	2	3,3	2	3,3	5	8,3
Başkaları beni kabul etmeyecek diye korkarım	14	23,3	6	10,0	8	13,3	17	28,3	3	5,0	3	5,0	9	15,0

Tablo 7:Demografik özelliklere göre grupların değerlendirilmesi

		Eşiyle Yaşayan	Kadın Sığınma Evinde Yaşayan	*Toplam*	*χ2; p*
		n (%)	**n (%)**	***n (%)***	
Öğrenim Durumu	**İlkokul**	5 (%16,7)	7 (%23,3)	*12 (%20)*	***χ2:18,68; p:0,001***
	Ortaokul	5 (%16,7)	12 (%40,0)	*17 (%28,3)*	
	Lise	6 (%20,0)	11 (%36,7)	*17 (%28,3)*	
	Yüksekokul\ Üniversite	14 (%46,7)	0 (%0)	*14 (%23,3)*	
Çalışma Durumu	**Çalışıyor**	18 (%60,0)	4 (%13,3)	*22 (%36,7)*	***χ2:14,06; p:0,001***
	Çalışmıyor	12 (%40,0)	26 (%86,7)	*38 (%63,3)*	
Kendine Ait Gelir	**Var**	18 (%60,0)	4 (%13,3)	*22 (%36,7)*	***χ2:14,06; p:0,001***
	Yok	12 (%40,0)	26 (%86,7)	*38 (%63,3)*	

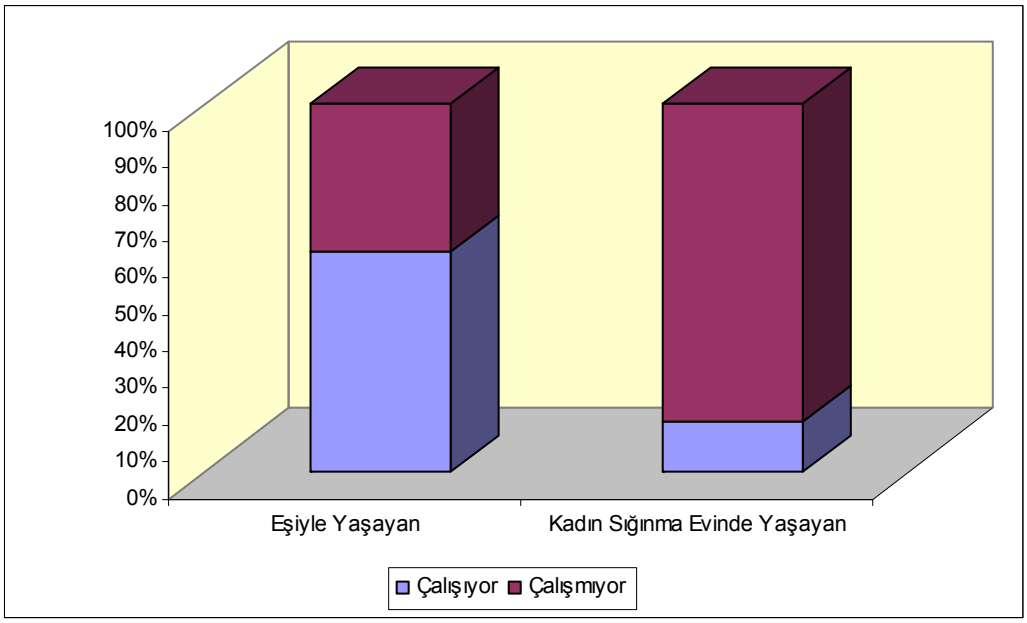
Ki-Kare test kullanıldı ***p<0,01*

Gruplara göre eğitim düzeyleri istatistiksel olarak ileri düzeyde anlamlı farklılık göstermektedir (p<0.01). Ortaokul mezunlarının kadın sığınma evinde yaşama oranları anlamlı şekilde yüksekken, yüksekokul\üniversite mezunlarının eşleriyle yaşama oranları yüksek bulunmuştur.

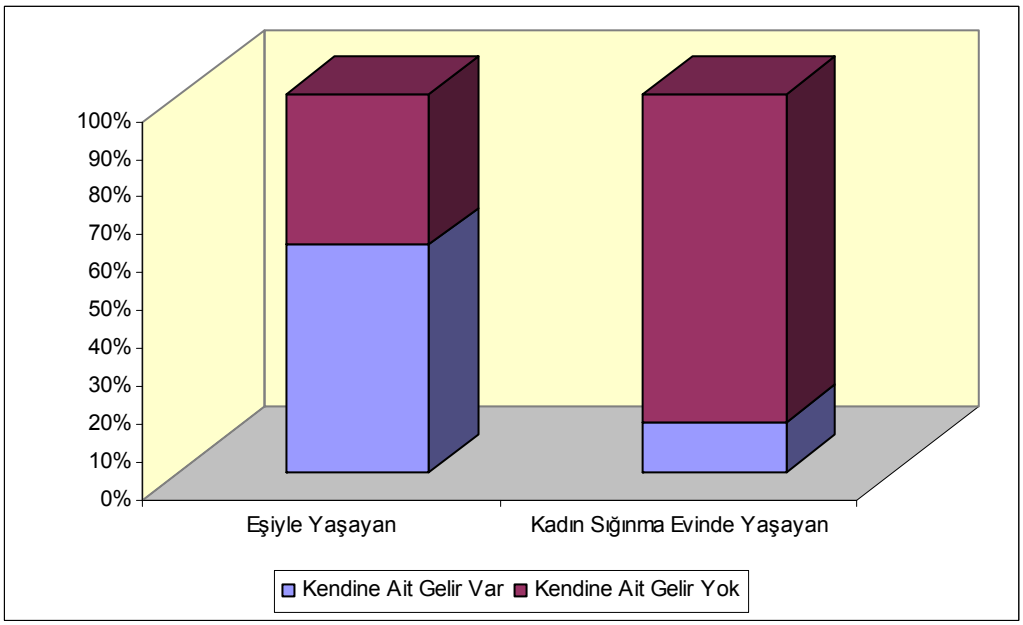
Şekil 5:Gruplara göre öğrenim durumu dağılımı

Gruplara göre çalışma durumu istatistiksel olarak ileri düzeyde anlamlı farklılık göstermektedir ($p<0.01$). Eşiyle yaşayan katılımcıların çalışma oranları, kadın sığınma evinde yaşayan katılımcılardan anlamlı şekilde yüksektir.

Şekil 6:Gruplara göre çalışma durumu dağılımı

Gruplara göre kendine ait gelir durumu istatistiksel olarak ileri düzeyde anlamlı farklılık göstermektedir ($p<0.01$). Eşiyle yaşayan katılımcıların kendilerine ait bir gelir düzeylerinin olma oranları, kadın sığınma evinde yaşayan katılımcılardan anlamlı şekilde yüksektir.

Şekil 7:Gruplara göre kendine ait gelir durumu dağılımı

Tablo 8:Şiddet gördükten sonra verilen tepkilerin gruplara göre değerlendirilmesi

Şiddet Gördükten sonra Yapılanlar	**Eşiyle Yaşayan**	**Kadın Sığınma Evinde Yaşayan**	***Toplam***	***χ2; p***
	n (%)	**n (%)**	***n (%)***	
Evi terk ederim	1 (%3,3)	30 (%100)	*31 (%51,7)*	***χ2:56,1; p:0,001*****
Polis Çağırdım	1 (%3,3)	12 (%40)	*13 (%21,7)*	***χ2:11,8; p:0,001*****
[+]Eşimle konuşmaya çalışırım	5 (%16,7)	0 (%0)	*5 (%8,3)*	***Fisher's Exact p:0,048****
[+]Bir şey olmamış gibi davranırım	9 (%30)	0 (%0)	*9 (%15)*	***Fisher's Exact p:0,002*****
Yaşadıklarımın sona ermesi için Allah'a dua ederim	10 (%33,3)	0 (%0)	*10 (516,7)*	***χ2:12,00; p:0,001*****
Susup öfkesinin geçmesini beklerim	9 (%30)	1 (%3,3)	*10 (%16,7)*	***χ2:7,68; p:0,006*****
Davranışlarımı gözden geçiririm	5 (%16,7)	0 (%0)	*5 (%8,3)*	***χ2:5,45; p:0,048****

Ki-Kare test kullanıldı [+]*Fisher's Exact test*

"Şiddet gördükten sonra genellikle hangisini ya da hangilerini yapardınız?" sorusuna verilen cevaplar arasında yer alan;

Kadın sığınma evinde yaşayanların *"Evi terk ederim"* ifadesine evet deme oranı eşiyle yaşayanların oranından istatistiksel olarak ileri düzeyde anlamlı yüksektir ($p<0.01$).

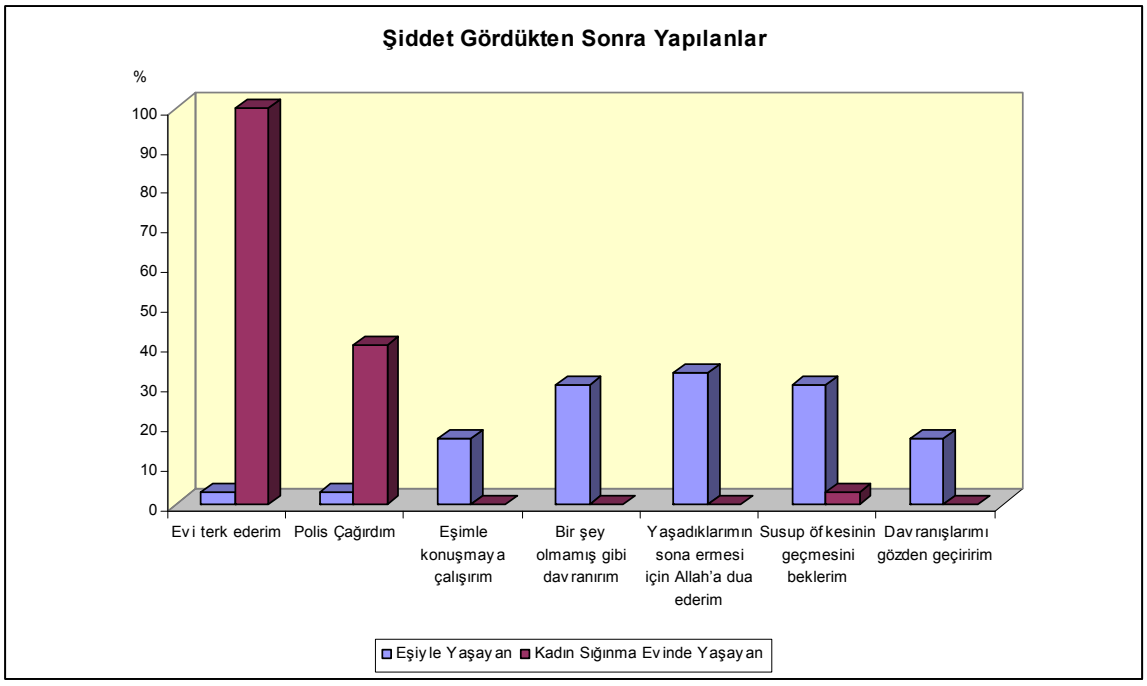
Kadın sığınma evinde yaşayanların *"Polis çağırdım"* ifadesine evet deme oranı eşiyle yaşayanların oranından istatistiksel olarak ileri düzeyde anlamlı yüksektir ($p<0.01$).

Eşiyle yaşayanların *"Eşimle konuşmaya çalışırım"* ifadesine evet deme oranları kadın sığınma evinde yaşayanların oranından istatistiksel olarak anlamlı yüksektir ($p<0.01$).

Eşiyle yaşayanların *"Bir şey olmamış gibi yaparım"* ifadesine evet deme oranları kadın sığınma evinde yaşayanların oranından istatistiksel olarak anlamlı yüksektir ($p<0.01$).

Eşiyle yaşayanların *"Susup öfkesinin geçmesini beklerim"* ifadesine evet deme oranları kadın sığınma evinde yaşayanların oranından istatistiksel olarak anlamlı yüksektir ($p<0.01$).

Eşiyle yaşayanların *"Davranışlarımı gözden geçirim"* ifadesine evet deme oranları kadın sığınma evinde yaşayanların oranından istatistiksel olarak anlamlı yüksektir ($p<0.05$).

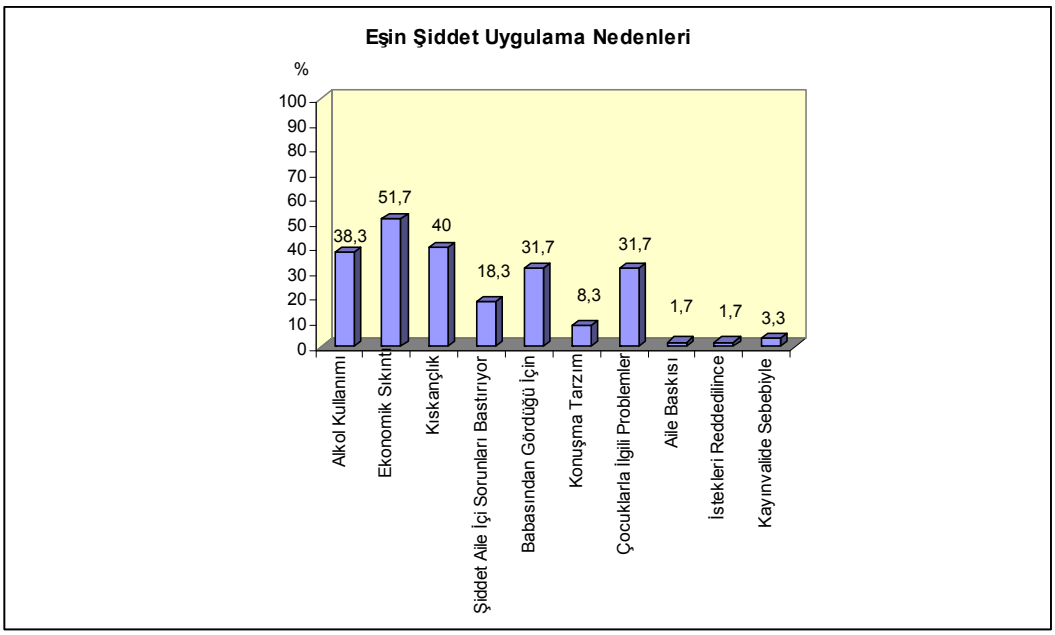

Şekil 8:Gruplara göre şiddet gördükten sonra yapılanların dağılımı

Tablo 9:Eşin şiddet uygulama nedenlerinin dağılımı

Eşin Şiddet Uygulama Nedeni	n	%
Alkol Kullanımı	23	38,3
Ekonomik Sıkıntı	31	51,7
Kıskançlık	24	40,0
Şiddet Aile İçi Sorunları Bastırıyor	11	18,3
Babasından Gördüğü İçin	19	31,7
Konuşma Tarzım	5	8,3
Çocuklarla İlgili Problemler	19	31,7
Aile Baskısı	1	1,7
İstekleri Reddedilince	1	1,7
Kayınvalide Sebebiyle	2	3,3

Eşin şiddet uygulama nedenlerine bakıldığında; 23'ünün (%38.3) alkol kullanımı nedeni ile, 31'inin (%51.7) ekonomik sıkından dolayı, 24'ünün (%40) kıskançlık sebebiyle, 11'inin (%18.3) şiddetin aile içi sorunları bastırması nedeniyle, 19'unun (%31.7) babasından gördüğü için, 5'inin (%8.3) konuşma tarzından dolayı, 19'unun (%31.7) çocuklarla ilgili nedenlerden dolayı, 1'inin (%1.7) aile baskısı sebebiyle, 1'inin (%1.7) istekleri reddedilince ve 2'sinin (%3.3) kayınvalide sebebiyle eşini dövdüğü görülmektedir.

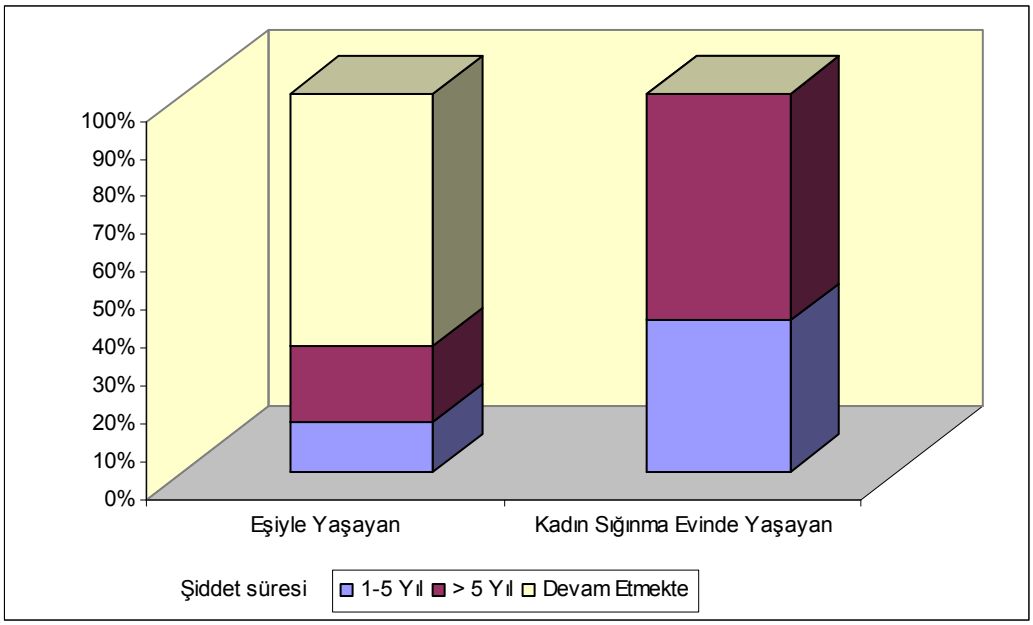
Şekil 9:Eşin şiddet uygulama nedenleri

Tablo 10:Şiddet Süresine Göre Grupların Değerlendirilmesi

		Eşiyle Yaşayan	**Kadın Sığınma Evinde Yaşayan**	***Toplam***	***χ2; p***
		n (%)	**n (%)**	***n (%)***	
Şiddet Süresi	**1-5 Yıl**	4 (%13,3)	12 (%40,0)	*16 (%26,7)*	***χ2: 30,00; p:0,001*****
	> 5 Yıl	6 (%20,0)	18 (%60,0)	*24 (%40)*	
	Devam Etmekte	20 (%66,7)	0 (%0,0)	*20 (%33,3)*	

Ki-Kare test kullanıldı ***p<0,01*

Gruplara göre şiddet süresi istatistiksel olarak ileri düzeyde anlamlı farklılık göstermektedir (p<0.01).

Şekil 10:Gruplara göre şiddet süresi dağılımı

Tablo 11:Şiddet gören kadınların kadın sığınma evine başvurma zamanlarının dağılımı

Kadın Sığınma Evine Başvurma Zamanı (n=31)	**n**	**%**
Şiddete İlk Maruz Kaldığım Zaman	-	-
Şiddet Sıklaştığı Zaman	16	51,6
Ciddi Bedensel Hasar Aldıktan Sonra	12	38,7
Şiddet Çocuklara Yönelince	3	9,7
Ailemin Destek Olamayacağını Anlayınca	7	22,6

Katılımcılara kadın sığınma evine başvurma zamanları sorulduğunda, 16'sı (%51.6) şiddet sıklaştığı zaman, 12'si (%38.7) ciddi bedensel hasar aldıktan sonra, 3'ü (%9.7) şiddet çocuklara yönelince ve 7'si (%22.6) ailesinin destek olmayacağını anlayınca cevaplarını vermiştir.

BÖLÜM IV

Sonuç ve Tartışma

Bu çalışmada, kadın sığınma evinde yaşayan şiddet görmüş kadınlar ile eşiyle birlikte yaşamaya devam eden şiddet görmüş kadınların dayanıklılık ve bağlanma durumlarının belirlenmesi ve bu durumların karşılaştırılması amaçlanmıştır.

Bu amaç doğrultusunda, kadın sığınma evinde kalan katılımcılar ile eşiyle birlikte yaşamaya devam eden katılımcıların, demografik özellikleri, yaşadığı şiddetin süresi, şiddete karşı verilen tepkiler, eşin şiddet uygulama nedenleri, birlikteliğinden önce ailesinde şiddete maruz kalışı, evi terk etme zamanları, dayanıklılık düzeyleri ve bağlanma stilleri arasında farklılığın olup olmadığı incelenmiştir.

Bulgular doğrultusunda kadın sığınma evinde yaşayan eşinden şiddet görmüş kadınların dayanıklılık toplam puanları uygulanan Kendini Toparlama Gücü Ölçeğine göre 130.67 olarak elde edilmiştir. Güvenli bağlanma toplam puanları da uygulanan İlişki Ölçekleri Anketine göre 4.36 olarak elde edilmiştir. Eşiyle birlikte yaşamaya devam eden şiddet görmüş katılımcıların dayanıklılık toplam puanları 93.50, güvenli bağlanma toplam puanları ise uygulanan İlişki Ölçekleri Anketine göre 3.95 olarak elde edilmiştir. Araştırmanın temel amacı olan; kadın sığınma evinde yaşayan şiddet görmüş kadınlar ile eşiyle birlikte yaşamaya devam eden şiddet görmüş kadınların dayanıklılık ve bağlanma durumlarının karşılaştırmasını ortaya koymak üzere uygulanan Kendini Toparlama Gücü Ölçeği ve İlişki Ölçekleri Anketinin sonuçlarına göre, kadın sığınma evinde yaşayan şiddet görmüş katılımcıların, eşiyle birlikte yaşayan şiddet görmüş katılımcılara göre dayanıklılık puanları ileri düzeyde anlamlı yüksek ($p<0.01$) çıkmıştır. Kadın sığınma evinde yaşayan katılımcıların güvenli bağlanma stili puanları da, eşiyle birlikte yaşayan katılımcılardan anlamlı düzeyde yüksek ($p<0.05$) çıkmıştır. Bu bulgular araştırmamızın ana probleminin sonuçlarıdır.

Demografik özelliklere göre ise, katılımcıların eğitim düzeyleri, çalışma durumları ve kendilerine ait gelir durumu arasında ileri düzeyde anlamlı farklılıklar ($p<0.01$) bulunmuştur. Eşiyle birlikte yaşayan şiddet görmüş katılımcıların eğitim düzeylerinin oranları, çalışma durumlarının oranları ve kendilerine ait gelir durumlarının oranları,

kadın sığınma evinde yaşayan şiddet görmüş katılımcılardan anlamlı şekilde yüksek olduğu görülmüştür. Literatür kadınlarda eğitim düzeyi yükseldikçe şiddet görme prevelansının düştüğü yönündedir. Ergin ve arkadaşlarının çalışmasında da (2005) okur-yazar olmayan kadınların şiddeti, üniversiteli ya da eğitimli kadınlara göre 2.6 kez daha fazla yaşadıkları belirlenmiştir. Yapılan bir çalışmada ilkokul mezunu kadınlar şiddeti en sık deneyimleyen (%62.3) okuryazar olmayan (%7.2) ve üniversite mezunları (%4.3) ise şiddeti en az deneyimleyen grup olarak belirlenmiştir. Ergin ve arkadaşlarının (2005) çalışmasında eğitim düzeyi düşük olan kadınların şiddete daha fazla maruz kaldığı saptanmıştır. Elazığ'da yapılan çalışmada şiddet gören kadınların %77.3'ünün eğitim durumunu ilköğretim veya altı olarak belirlemiştir.(akt.Tanrıverdi ve Şıpkın,2007)

Tanrıverdi ve Şıpkın'ın (2007), kadınların eğitim durumunun şiddet görme düzeyine etkisini incelediği araştırmalarında ise okur-yazar olmayan katılımcıların şiddet görme oranlarının eğitim düzeyi daha yüksek katılımcılara göre düşük olduğu belirlenmiştir. Literatürün genelinde eğitim düzeyinin artmasıyla şiddet görme oranının azalacağı görüşü bulunmaktadır. Fakat yapılan bazı araştırmalarda da eğitim düzeyinin ya da meslek sahibi olmanın kadına yönelik şiddeti engelleyen faktörler olmadığı belirtilmiştir. (Vatandaş, 2003) Altınay ve Arat (2007) yüksek öğrenim görenlerin yaşadıkları şiddeti paylaşmak konusunda daha ketum davranabileceklerini vurgulamışlardır.

Bu sonuca göre dayanıklılık düzeyi ve eğitim düzeyi arasında da anlamlı bir ilişki olduğunu söylemek zordur. Kadın sığınma evinde yaşayan şiddet görmüş katılımcıların geneli ortaokul mezunu iken dayanıklılık toplam puanları anlamlı düzeyde yüksek çıkmıştır. Eşiyle birlikte yaşayan şiddet görmüş kadınların eğitim düzeyleri yüksek olmasına karşın, dayanıklılık toplam puanları düşük bulunmuştur.

Şiddet gördükten sonra, kadın sığınma evinde yaşayan katılımcılar ile eşiyle birlikte yaşamaya devam eden katılımcıların değişen tepkileri de dayanıklılık ve bağlanma durumlarındaki farklılığı ortaya koymaya yardımcı olmuştur. Şiddet gördükten sonra evi terk etme ve polis çağırma tepkilerini veren katılımcıların dayanıklılık puanlarının ileri düzeyde anlamlı olduğu bulunmuştur. Kadın sığınma evinde yaşayan katılımcılar evi terk etme ve polis çağırma gibi şiddet olgusuna karşı ayakta

kalmaya çalışan tepkiler verirken, eşiyle birlikte yaşayan katılımcılar bir şey olmamış gibi davranma, şiddet uygulayan eşle konuşmaya çalışma, susarak eşin öfkesinin geçmesini bekleme, kendi davranışlarını gözden geçirme ve yaşadıklarının sona ermesi için Allah'a sığınma gibi tepkiler verdikleri gözlenmiştir. Bu bulgular doğrultusunda eşiyle birlikte yaşayan kadınların şiddeti örtbas ettikleri ve şikayetçi olmadıkları sonucuna varılmıştır. Kadına uygulanan şiddete toplumsal ön yargılarla yaklaşan bakış açısı, şiddete maruz kalan kadını korumaktan çok eylemin varlığını ve sürekliliğini destekler niteliktedir. Cinsiyetçi rollerin şiddeti kabul edişi, toplumsal normların sürekliliğinin bir sonucu olarak kabul edilebilir.(Sırmalı,2009) Eşiyle birlikte yaşayan katılımcıların bu kabullenişi öğrenilmişlik çaresizlik olarak düşünülebilir. Fakat katılımcıların çocukluk çağlarında ailelerinde şiddet görme oranlarına bakıldığında aralarında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunamamıştır. Bu durumu katılımcıların çocukluk çağlarındaki algılarıyla açıklamak mümkün olabilir. Çocuk ve yetişkin uyumu kişiler arası ilişkiler, sosyo-kültürel ve davranışsal genetik faktörlerle açıklanabilir. Bireyin uyumunu en güçlü açıklayan faktör çocuğun ebeveyn davranışlarını sübjektif olarak nasıl algıladığıdır. Çocuk ebeveyn davranışlarını farklı da algılayabilir. Çocuklar kendi merceklerinden ebeveyn davranışlarını yorumlarlar. Bu algılama onların daha sonraki yaşlarda psikolojik ve davranışsal uyumunu etkiler. (akt. Çelen, 2008) Rohner'e (2008) göre, aile sevecendir ama çocuk sevilmediği görüşü geliştirmiştir. Aile saldırgan, ihmal edici özelliklere sahiptir ama çocuk reddedildiği duygusunu geliştirmez. Ebeveynin reddetmesi belirli davranışlarla açıklanamaz. O tamamen çocuğun algılarına dayalıdır. Sembolik etkileşim kuramcıları bireylerin kendilerini başkalarının (ana-baba ya da önemli diğerleri) kendini nasıl düşündüğüne ilişkin algılarına göre değerlendirdiklerini ifade eder. (Akt. Çelen, 2008)

Gelles ve Straus'un (1988) çalışmasında şiddetten korunmak için kadınların sıklıkla eşlerinden kaçındıkları ve belli konuları konuşmadıkları, şiddete uğramış olma hakkında konuştukları, saklandıkları yahut ayrıldıkları bildirilmiştir. (akt. Sezgin, 2007) Çalışmamızda katılımcıların şiddete karşı verdiği tepkiler ile ilgili bulgular, Gelles ve Straus'un (1988) elde ettiği bulgular ile örtüşmektedir.

Katılımcılara göre eşin şiddet uygulama nedenlerine bakıldığında ekonomik sıkıntının (%51.7) ilk sırada geldiği gözlenmiştir. Alkol kullanımı (%38.3),

kıskançlık (%40), şiddetin aile içi sorunları bastırması (%18.03), eşin şiddeti babasından görmesi (%31.7) ve çocuklarla ilgili nedenler (%31.7) sıklıkla şiddet sebebi olarak belirtilmiştir. Yıldırım'ın (1998) araştırmasında, kadın sığınma evinde kalan kadınların eşlerinin şiddet uygulama sebebi olarak başkalarının etkisinde kalışını (%65) ve istenmeyen alışkanlıkları (%40) olarak belirtmişlerdir. Ekonomik sıkıntılar bu araştırmada (%36) ise 3. sırayı almaktadır. Vatandaş'ın (2003) araştırmasında ise ekonomik sıkıntıların şiddet nedeni olarak ilk sıralarda yer aldığını belirtmiştir. Yıldırım'ın 1998 yılındaki araştırmasında ekonomik sıkıntılar 3. sırada yer alırken, Vatandaş'ın 2003 yılındaki çalışmasının sonuçları ve bizim araştırmamızdaki sonuçlara göre ekonomik sıkıntı ilk sırada yer almıştır. Bu bulgu toplum ekonomisinin yıllar içinde değişen yapısı hakkında bilgi vermektedir.

Eşiyle birlikte yaşayan katılımcılarda şiddetin devam ettiği gözlenirken, kadın sığınma evinde yaşayan katılımcıların 5 yıldan uzun bir süre şiddet gördükleri belirtilmiştir. Kadın sığınma evinde yaşayan katılımcılara, kadın sığınma evine başvurma zamanları sorulduğunda verilen cevaplarda ilk sırayı şiddetin sıklaştığı zaman (%51.6) almış olup bu cevabı ciddi bedensel hasar aldıktan sonra (38.7), ailenin destek olmayacağını anlayınca (%22.6) ve şiddetin çocuklara yönelmesiyle (%9.7) cevapları takip etmiştir. Yıldırım (1998) çalışmasında kadınlar, kendilerini evi terk etmeye iten nedenler olarak dayanacak güçlerinin kalmayışını (%60.6), can güvenliklerinin olmayışını (%18.8) ve evden kovulmalarını (%16.1) belirtmişlerdir. Şiddete maruz kaldığını daha çok arkadaş (%57.1) ve ailesiyle (%28.6) paylaşmakta ve çevresindekilerin tutumu ise sabretmesini söylemek, bilmezden gelmek şeklindedir. Bu bulgular da çalışmamızın bulgularıyla örtüşmektedir.

Araştırmamızda örneklem grubuna ulaşmak ile ilgili güçlüklerden dolayı, örneklem grubu küçük tutulmuştur. Bu nedenle elde edilen sonuçlar genelleme için uygun görülmemektedir, grubun genişletilerek araştırmanın tekrarlanması önerilmektedir. Literatüre bakıldığında dayanıklılık kavramının genellikle çocuklar ve ergenler üzerinde araştırıldığı görülmektedir. Kadına yönelik şiddet ve dayanıklılık ve bağlanma stilleri ilişkisinin incelendiği çalışmaların artmasıyla güçlü bir destek ağı oluşturulabilir ve şiddet gören kadınların dayanıklılığının arttırılabileceği düşünülmektedir. Bu konu ile ilgili yapılacak çalışmaların literatüre katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

KAYNAKÇA

Altınay, A., Arat, Y. (2007). *Türkiye'de Kadına Yönelik Şiddet*. İstanbul: Metis Yayıncılık

Arıkoğlu, A.P.(2003). "Üniversite Öğrencilerinde Sosyo-Duygusal Uyum ve Bağlanma Stilleri". Yüksek Lisans Tezi, Boğaziçi Üniversitesi, Psikoloji Bölümü

Aydın, S. (2002). "Bağlanma Stili ve Motivasyon Profili". Yüksek Lisans, Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü

Balakas, K. A. (1999). "Family Resilience and the Resilience of Homeless School-age Children". Unpublished doctoral dissertation, Graduate School of Saint Louis University

Bowlby, J. (1980). *Loss: Sadness & Depression in Vol. 3 of Attachment and Loss.* Londan, NY: Hogarth Pres

Bowlby, J. (1988). *A Secure Base: Parent- Child Attachment and Healthy Human Development*. NY: Basic Books

Çağdaş, A. (2002). *Anne-Baba-Çocuk İletişimi*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım

Çelen, N. (2007). *Ergenlik ve Genç Yetişkinlik*. İstanbul: Papatya Yayıncılık

Çelen, N. (2008). "Çocuk ve Annenin Bağlanma Düzeyleri ile Çocuk-Anne Etkileşim Örüntüleri Arasındaki İlişki". Ankara Üniversitesi, Çocuk Kültürü ve Araştırma Merkezi, 11. Kongre

Dişsiz, M., Nevin, Ş. (2008). "Evrensel Bir Kadın Sağlığı Sorunu: Kadına Yönelik Şiddet". Maltepe Üniversitesi, Hemşirelik Bilim ve Sanat Dergisi, 1(1)

Eminağaoğlu, N. (2006). "Güç Koşullarda Yaşayan Sokak Çocuklarında Dayanıklılık". Yüksek Lisans Tezi, Ege Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü

Garmezy, N. (1991). "Resilience in Children's Apatation to Negavite Life Events and Stressed Enviranments". Pediatric Annals, 20, 456-466

Güler, N., Tuncay, F. (2005). "Kadının Aile İçinde Yaşanan Şiddete Bakışı". Cumhuriyet Üniversitesi, Tıp Fakültesi Dergisi 27(2), 51-56

Güngör, D. (2000). "Bağlanma Stillerinin ve Zihinsel Modellerinin Kuşaklararası Aktarımında Ana-babalık Stillerinin Rolü". Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü

Güngör, D., Sümer, N. (1999). "Yetişkin Bağlanma Stilleri Ölçeklerinin Türk Örneklemi üzerinde Psikometrik Değelendirilmesi ve Kültürlerarası bir Karşılaştırma". Türk Psikoloji Dergisi,14, 71-119

Grene, R. (1999). *Human Behavior Theory and Social Work Practice*. Hawthorne, NY: Adline de Gruyter

Işınsu, M. (2003). "İkili İlişki Biçim ve Süresi ile Bağlanma Stilleri Arasındaki Bağlantılar". Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü

Karaırmak, Ö. (2007). "Deprem Yaşamış Bireylerdeki Psikolojik Sağlamlığa Etki Eden Kişisel Faktörlerin İncelenmesi". Doktora Tezi, Orta Doğu Teknik Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Bölümü

Kart, M. (2008). "Yetişkin Bağlanma Stilleri ve Çalışma Davranışı: Hekimlerle Yapılan Bir Çalışma". Mülkiye Dergisi,245

Masten, A. S. (1990). "Resilience and Development:Contributions from the Study of Children Who Overcome Adversity". Develpment and Psychopathology, 2

Meyers, S. (1998). "Personlity Correlates of Adult Attachment Styles". The Journal of Social Psychology, 138 (3), 407-419

Murphy, B. & Bates, G. W. (1997). "Adult Attachment Styles and Vulnerability to Depression". Personality İndividual Differences, 22 (6), 835-844

Murray, S L., Holmes, J. G. & Griffin, D. L. (2000). "Self-Esteem and Quest for Felt Security: How Perceived Regard Regulates Attacment Processes". Journal of Personal and Social Psychology, 78(3), 478-498

Mutlu, F. (2006). "Aile içi Şiddet Sürecinde Kadına Yönelik Şiddet Üzerine Sosyolojik Bir Araştırma". Yüksek Lisans Tezi, Fırat Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü

Nash, J., Fraser, M. W. (1998). "After-school Care for Children: A Resilience –based Appraoch", Families in Society, 79, 370-382

Özenç, E. (2002) "Bağlanma Stilleri Eş Seçimi ile Kritik ve Kritik Olmayan Evlilik Dönemlerindeki Doyum Üzerindeki Rolü". Yüksek Lisans Tezi, Orta Doğu Üniversitesi, Sosyal Bilimler

Seven, S. (2006). "6 Yaş Çocuklarının Sosyal Beceri Düzeyleri ile Bağlanma Durumları Arasındaki İlişkilerin İncelenmesi". Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü

Sezgin, H. (2007). "Partneri Tarafından Şiddet Görmüş ve Kadın Sığınma Evinde Barınan kadınların Kullandıkları Baş etme Yöntemleri ile Algıladıkları Sosyal Desteğin Ruh Sağlıkları ile İlişkisinin İncelenmesi". Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi, Adli Tıp Enstitüsü

Sırmalı, M. (2009). "Kadına Yönelik Şiddet"". Psikoloji, Ruh Sağlığı ve Hastalıkları Makaleleri Kütüphanesi

Simpson, J., Roles, S. (1998). *Attachment Theory and Close Relationship*. NY: The Guilford Pres

Sümer, M. (2006). "Yetişkinlerin Bağlanma Stillerinin Duygusal Zeka, İlişkiye Bağlılık, İlişkide Algılanan Tatmin ve Bazı Değişkenlere Göre İncelenmesi". Maltepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Fakültesi

Terzi, Ş. (2008). "Üniversite Öğrencilerinin Psikolojik Dayanıklılıkları ve Algıladıkları Sosyal Destek Arasındaki İlişki".Türk Psikolojik Danışma ve rehberlik Dergisi, 29,9

Tanrıverdi, G., Şıpkın, S. (2008). "Çanakkale'de Sağlık Ocaklarına Başvuran Kadınların Eğitim Durumunun Şiddet Görme Düzeyine Etkisi". Fırat Tıp Dergisi, 13 (3), 183-187

Üretmen, S. (2003). "Yetişkin Bağlanma Stilleri, Mekana Bağlanma Eğilimi ve Keşfetme Yönelimi Arasındaki İlişkiler". Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü

Vahip, I., Doğanavşargil, Ö. (2006). "Aile içi Fiziksel Şiddet ve Kadın Hastalarımız". Türk Psikiyatri Dergisi, 17 (2), 107- 114

Vatandaş, C. (2003) "Aile ve Şiddet Türkiye'de Eşler arası şiddet". Afyon Kocatepe Üniversitesi

Voegler, M.E. (2000). "Risk and Protective Factors Associated with Social Resilience in Homeless Youth". Unpublished Doctoral Dissertation, The University of North Coralina

Wearden, A., Lamberton, N., Walsh, V., (2005). "Adult Attachment, Alexithymia and Symptom Reporting". Journal of Pscychoanalytic Research, 58, 279-288

Yıldırım, A. (1998). *Sıradan Şiddet Kadına ve Çocuğa Yönelik Şiddetin Toplumsal Kaynakları.* İstanbul: Boyut Yayınları

EKLER

BİREYİ TANIMA ÇİZELGESİ

Bu çalışmada, birlikteliğiniz süresince şiddete maruz kaldığınıza dair sorular bulunmaktadır. Bu çalışmanın amacı; sizi ve yaşadıklarınızı değerlendirmek değil, kadınların yaşanan ve yaşamaları olası olan şiddet durumlarına nasıl tepkiler verdiklerini araştırmaktır. Araştırmada kişilerin tek tek görüşleri değil genel olarak eğilimler araştırılacaktır. Bu nedenle kimliğinizle ilgili sorular sorulmayacaktır. Çalışmanın sonuçlarının güvenilir olabilmesi için soruları içtenlikle cevaplamanız gerekmektedir. Anket sonuçları isimsiz olarak değerlendirilecektir. Cevaplarınız tamamen gizli kalacaktır. Bu çalışmaya katılım isteğinize bağlıdır. Zaman ayırdığınız için teşekkür ederiz.

1. Medeni durumunuz
   Resmi nikahlı( ) İmam nikahlı ( ) Dul ( )Boşanmış( )
2. Öğrenim durumunuz
   İlkokul( ) Ortaokul ( ) Lise( )Yüksek Okul (2 yıl) ( )
   Lisans (4 yıl) ( ) Yüksek Lisans( ) Doktora( )
3. Mesleğiniz:.....Çalışıyorum ( ) Çalışmıyorum ( )
4. Kendinize ait geliriniz var mı?
   ( ) evet ( ) hayır
5. Çocuk sayınız.....
6. Kiminle beraber yaşıyorsunuz?
   ( ) Siz ve eşiniz
   ( ) Siz, eşiniz ve çocuklarınız
   ( ) Eşinizin ailesi ile beraber
   ( ) Kadın sığınma evinde
   ( ) Diğer.....
7. Şiddetin devam ettiği süre?
   ( ) 1 yıldan az
   ( ) 1-5 yıl
   ( ) 5 yıldan fazla
   ( ) Devam ediyor
8. Gördüğünüz şiddet için kendinizi suçlar mısınız?
   ( ) evet ( )hayır
9. Şiddet gördükten sonra genellikle aşağıdakilerden hangisi veya hangilerini yapardınız?
   ( ) Evi terk ederim
   ( ) Aileme haber veririm
   ( ) Polis çağırdım
   ( ) Birilerinden yardım isterim
   ( ) Eşim ile konuşmaya çalışırım
   ( ) Bir şey olmamış gibi davranırım
   ( ) Ona bağırıp, çağırıp hakaret ederim
   ( ) Yaşadıklarımın sona ermesi için Allah'a dua ederim
   ( ) Susup öfkesinin geçmesini beklerim
   ( ) Davranışlarımı gözden geçiririm.
   ( ) Şiddet uygulamaya devam ettiği durumda boşanacağımı söylerim.
   ( ) Diğer.....
10. Birlikteliğinizden önce ailenizde şiddet uygulanıyor muydu?
    Evet ( ) Hayır ( )

11. Kendi çocuklarınıza şiddet uygular mısınız?
    Evet ( ) Hayır ( )

12. Eşiniz size neden şiddet uygular?
    ( ) Alkol kullanımı
    ( ) Ekonomik sıkıntılar
    ( ) Kıskançlık
    ( ) Şiddet aile içi sorunları bastırıyor
    ( ) Babasından gördüğü için
    ( ) Konuşma tarzım
    ( ) Çocuklarla ilgili problemler
    ( ) Diğer.....
13. Eşiniz size şiddet uyguladıktan sonra evi terk ettiniz mi?
    ( ) Evet ( ) Hayır
14. Kadın sığınma evine başvurdunuz mu?
    Evet ( ) Hayır ( )
15. Evet ise ne zaman baş vurdunuz?
    ( ) Şiddete ilk maruz kaldığım zaman
    ( ) Şiddet sıklaştığı zaman
    ( ) Ciddi bedensel hasarlar aldıktan sonra
    ( ) Şiddet çocuklara yönelince
    ( ) Çocuklar büyüyünce
    ( ) Ailemin bana destek olamayacağını anlayınca

KENDİNİ TOPARLAMA GÜCÜ ÖLÇEĞİ

	Kesinlikle Katılmıyorum						Kesinlikle Katılıyorum
1. Yaptığım planlara uyarım.	1	2	3	4	5	6	7
2. İşlerin bir şekilde üstesinden gelirim.	1	2	3	4	5	6	7
3. Herkesten çok kendime güvenirim.	1	2	3	4	5	6	7
4. İlgi duyduğum her şey benim için önemlidir.	1	2	3	4	5	6	7
5. Gerektiğinde kendi başıma ayakta kalabilirim.	1	2	3	4	5	6	7
6. Hayatta başardıklarımla gurur duyarım.	1	2	3	4	5	6	7
7. Genellikle ileriye dönük düşünürüm.	1	2	3	4	5	6	7
8. Kendimle arkadaşımdır.	1	2	3	4	5	6	7
9. Zaman içinde birçok şeyi yapabileceğimi düşünürüm.	1	2	3	4	5	6	7
10. Kararlıyımdır.	1	2	3	4	5	6	7
11. Olayların ayrıntılarını genellikle merak etmem.	1	2	3	4	5	6	7
12. İşleri zamanında yaparım.	1	2	3	4	5	6	7
13. Disiplinliyimdir.	1	2	3	4	5	6	7
14. İlgilendiğim şeyleri yapmayı sürdürüyorum.	1	2	3	4	5	6	7
15. Çoğu zaman gülecek bir şey bulurum.	1	2	3	4	5	6	7
16. Zor durumlarda, kendime olan güvenim bana güç verir.	1	2	3	4	5	6	7
17. Genellikle insanların zor durumlarda güvenebileceği biriyimdir.	1	2	3	4	5	6	7
18. Genellikle bir duruma değişik açılardan bakabilirim.	**Kesinlikle Katılmıyorum**						**Kesinlikle Katılıyorum**

19. Bazen istemesem de kendimi işleri yapmaya zorlarım.	1	2	3	4	5	6	7
20. Hayatımın bir anlamı vardır.	1	2	3	4	5	6	7
21. Bir şey yapamayacağım şeylerin üzerinde durmam.	1	2	3	4	5	6	7
22. Zor bir durumdaysam genellikle bir çıkış yolu bulabilirim.	1	2	3	4	5	6	7
23. Yapmak zorunda olduklarım için yeterli enerjiye sahibimdir.	1	2	3	4	5	6	7
24. Beni sevmeyen insanların olması benim için problem değildir.	1	2	3	4	5	6	7

EK- B

İlişki Ölçekleri Anketi

Aşağıdaki yakın duygusal ilişkilerinizde kendinizi nasıl hissettiğinize ilişkin çeşitli ifadeler yer almaktadır. Yakın duygusal ilişkilerden kastedilen arkadaşlık, dostluk, romantik ilişkiler ve benzerleridir. Lütfen her bir ifadeyi bu tür ilişkilerinizi düşünerek okuyun ve her bir ifadenin sizi ne ölçüde tanımladığını aşağıdaki 7 arlık ölçek üzerinde değerlendiriniz.

1----------2----------3----------4----------5----------6----------7

Beni hiç Tanımlamıyor. | Beni kısmen Tanımlıyor | Tamamıyla beni Tanımlıyor.

1.Başkalarına kolaylıkla güvenemem.	1	2	3	4	5	6	7
2. Kendimi bağımsız hissetmem benim için çok önemli	1	2	3	4	5	6	7
3. Başkalarıyla kolaylıkla duygusal yakınlık kurarım.	1	2	3	4	5	6	7
4. Başkalarıyla çok yakınlaşırsam incitileceğimden korkuyorum	1	2	3	4	5	6	7
5. Başkalarıyla yakın duygusal ilişkilerimin olmadığı sürece rahatım.	1	2	3	4	5	6	7
6. Başkalarıyla tam anlamıyla duygusal yakınlık kurmak istiyorum.	1	2	3	4	5	6	7
7.Yalnız kalmaktan korkarım.	1	2	3	4	5	6	7
8. Başkalarına rahatlıkla güvenip bağlanabilirim.	1	2	3	4	5	6	7
9. Başkalarına tamamıyla güvenmekte zorlanırım.	1	2	3	4	5	6	7
10. Başkalarının bana dayanıp bel bağlaması konusunda oldukça rahatım.	1	2	3	4	5	6	7
11. Başkalarının bana, benim onlara verdiğim kadar değer vermediğinden kaygılanırım.	1	2	3	4	5	6	7
12. Kendi kendime yettiğimi hissetmem benim için çok önemli.	1	2	3	4	5	6	7
13. Başkalarının bağlanmamalarını isterim.	1	2	3	4	5	6	7
14. Başkalarıyla yakın olmak beni rahatsız eder.	1	2	3	4	5	6	7
15. Başkalarının bana,benim istediğim kadar yakınlaşmakta gönülsüz olduklarını düşünüyorum	1	2	3	4	5	6	7
16. Başkalarına bağlanmamayı tercih ederim.	1	2	3	4	5	6	7
17. Başkaları beni kabul etmeyecek diye korkarım.	1	2	3	4	5	6	7

ÖZGEÇMİŞ

Duygu GÖKMEN
Kişisel Bilgiler:
Uyruğu: T.C.
Doğum Tarihi: 18.07.1984
Doğum Yeri: İzmit
Medeni Durum: Bekar
Adres: Sedef Cad. Sedef Sitesi Sedef 10/5 Kat:2 Ataşehir / İstanbul
Ev tel: 0 216 455 75 69
Cep tel: 0 533 355 85 14
E-posta: duygugokmen@yahoo.com
Eğitim:
Yüksek Lisans: T.C. Maltepe Üniversitesi Klinik Psikoloji Yüksek Lisansı son dönem Öğrencisi, tez aşaması.
Üniversite: 2002 – 2006 T.C. Maltepe Üniversitesi Psikoloji (YÖK'ten Burslu)
Lise: 1995 – 2002 Kocaeli Anadolu Lisesi.

Tecrübe:
10/2009
Hayal Çocuk Evi
Psikolog
02/2009 – 05/2009
T.C.Maltepe Üniversitesi Hastanesi
Sigara Bırakma Merkezi
Psikolog
07/2008 - 08/2008
Kocaeli Üniversitesi Hastanesi
Psikyatri Ana Bilim Dalı
Stajyer Psikolog
05/2007 - 06/2008
Dolphin Danışmanlık
Psikolog
11/2005 – 03/2006
Kadıköy Belediyesi Kadın Sığınma Evi
Gönüllü Psikolog
01/2004 – 05/2005
Metin Sabancı Spastik Çocuklar Merkezi
Stajyer Psikolog